

**GAZİ BEDEN EĞİTİMİ
VE SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ**

Cilt
Sayı
Nisan

**XIII
2
2008**

**GAZI JOURNAL OF
PHYSICAL EDUCATION
AND SPORTS SCIENCES**

Volume
Issue
April

İÇİNDEKİLER

SPOR SAĞLIK BİLİMLERİ

18-25 Yaş Grubundaki Sağlıklı Erkek
Bireylerde Aktif ve Pasif Sigara İçiminin
Kısa Vadede Fiziksel Etkilerinin İncelenmesi

3 - 12

Barış SÖZERİ
Özkan ALTUN
Macide TÜZÜN
Feza KORKUSUZ
Aysel ATIMTAY

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ÖĞRETİMİ**

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Öğrencilerinin Genel Öğrenme Stratejilerini
Kullanma Düzeyleri

13 - 28

Hakan Salim ÇAĞLAYAN

SPOR YÖNETİM BİLİMLERİ

Marka Tutum Ölçeği (MTÖ)
Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

29 - 36

Ercan POLAT
Ünal KARLI
M. Settar KOÇAK
Suat KARAKÜÇÜK

Spor Organizasyonlarında
Gönüllü Çalışma Motivasyonları
Ölçek Geliştirme Çalışması

37 - 48

Barış SÖZERİ
Ünal KARLI
M. Settar KOÇAK

CONTENTS

SPORTS HEALTH SCIENCES

Acute Physical Effects of Active and Passive
Smoking in 18-25 Years Olds Sedentary
Male University Students

**TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION
AND SPORTS**

Using Level of General Learning
Strategies of School of Physical Education
and Sport Students

SPORTS MANAGERMENTS SCIENCES

Reliability and Validity Study
of Brand Attitude Scale

Motives in Volunteerism in Sporting Events:
Scale Development Study

18 - 25 YAŞ GRUBUNDAKİ SAĞLIKLI ERKEK BİREYLERDE AKTİF ve PASİF SİGARA İÇİMİNİN KISA VADEDE FİZİKSEL ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Barış SÖZERİ *
Özkan ALTUN *
Macide TÜZÜN *
Feza KORKUSUZ **
Aysel ATIMTAY ***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 18-25 yaş grubu sağlıklı sedanter erkeklerde aktif ve pasif sigara içmenin a) fiziksel performansına, b) reaksiyon zamanına, c) solunum fonksiyonlarına ve d) soluk havası ve kan CO ve COHb seviyelerine akut dönemde etkilerini incelemektir. Ortaya çıkan sonuçlar göstermiştir ki bir saat süreyle 30-35 ppm CO yoğunluğundaki sigara dumanına maruz kalan pasif içici gruptaki fiziksel performans düşüklüğü aynı süre zarfında odada bulunarak sigara içen ve dumana maruz kalan aktif içiciler grubuna göre daha yüksektir. Eşleştirmeli t-test sonuçlarından çıkan diğer sonuçlara göre de hem aktif hem de pasif sigara içimi sonucunda bireylerin reaksiyon zamanlarında %7'lik ($p < 0.05$) bir yavaşlama söz konusudur. Bu sonuçlara göre barlar, kafeteryalar gibi kapalı alanda sigara içimini yoğun olduğu yerlerde bir saat ve fazla süreyle bulunmanın kişilerin fiziksel performansında düşüşe, reaksiyon zamanlarında yavaşlamaya, nefes ve kan CO ve COHb seviyelerinde de %50'den ($p < 0.01$) fazla bir artışa yol açabildiğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler : Aktif sigara içimi, Pasif sigara içimi, Fiziksel performans, Reaksiyon zamanı, Solunum yolu fonksiyonları, Nefes ve kan CO ve COHb seviyesi

Geliş tarihi: 09.10.2007; Yayına kabul tarihi:15.09.2008

* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, ANKARA

** Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sağlık Merkezi, ANKARA

*** Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Çevre Mühendisliği Bölümü, ANKARA

ACUTE PHYSICAL EFFECTS OF ACTIVE AND PASSIVE SMOKING IN 18-25 YEARS OLD SEDENTARY MALE UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate comparatively the effects of active and passive smoking on physical activity of "two groups" of 18-25 years old sedentary male university students by measuring a) physical performance, b) reaction time, c) respiratory functions and d) breath and blood CO and COHb levels in pre-test and post-test experiments. The results of this study showed that one hour passive exposure to cigarette smoke resulted in higher decrease in physical performance exhaustion time of the young male adults than active smoking group in that time span. Results of paired samples t-test analysis revealed that one hour exposure to cigarette smoke at 30-35 ppm CO concentration resulted in nearly 7% ($p < 0.05$) increment in response time of the young male adults aged 18-25. Results of the study indicated that sitting in a dormitory room, canteen or a night bar for one hour or more may affect physical performance, may slow down the reaction times and significantly increases (more than 50% ($p < 0.01$)) the blood COHb and breath CO levels of young males.

Key words: Active smoking, Passive smoking, Physical performance, Reaction time, Pulmonary functions, Breath CO level, Blood COHb level.

GİRİŞ ve LİTERATÜR TARAMASI

Pasif ve aktif sigara içiciliğinin insan sağlığına uzun vadedeki olumsuz etkileri yapılan pek çok çalışmada ve raporlarda belirtilmiştir^{1, 2, 31}. Aktif sigara içmenin kalp ve ciğerlerde kanser gibi çok tehlikeli sorunlara yol açtığı belirtilmişken, pasif sigara içiciliğinin de yine benzer hastalıklarla beraber göğüs daralması, nefessizlik, aktivite sonrası nefes alamama, bronşit problemleri, her çeşit solunum hastalıkları ve de astımın tetiklenmesine yol açtığı saptanmıştır²¹.

Havalandırması iyi yapılmayan kapalı yerlerde sigara içilmesi sigara içmeyen kişilerin nikotin, karbon monoksit (CO), alkaliler gibi zararlı toksinler içeren sigara dumanına maruz kalmasına neden olmaktadır³¹. Sigara iki çeşit duman içermektedir; dışa duman ve içe duman, bunlardan içe duman olanı sigara içen tarafından sigaranın ağzındaki filtre tarafından filtrelenerek sigara içimi ile birlikte içe çekilirken sigaranın yanan ucundan çıkan dışa duman ise herhangi bir filtrelenmeye uğramadan ortamdaki havaya karışır. Sigara içen kişiler her iki dumandan da etkilenirken sigara içmeyen kişiler ise içinde 40'dan fazlasının insan ve hayvanlarda kansere yol açtığı belirlenmiş olan 4000'den fazla zararlı madde içeren sigara dumanına maruz kalmaktadırlar⁴¹. Günlük yaşamda kapalı ortamda bulunan dumanın %80'den fazla kısmının dışa dumandan ortaya çıktığı bilinmektedir⁵¹.

Yanan bir sigaradan çıkan pek çok gaz arasında en tehlikelilerinden birisi yoğun trafik olan bölgelerde de sıkça rastlanan karbon monoksittir (CO). Yanan bir sigaranın CO yoğunluk düzeyi 200 ppm'ye (milyonda görülen parça) ulaşabilir. Amerikan Ulusal hava standartlarına göre

ortamda bulunan 9 ppm'den fazla CO oranı sağlık için tehlikeli sayılmakta olduğu düşünülürse bu 200 ppm'lik oranın ne kadar yüksek olduğu daha iyi anlaşılabilir¹¹. CO'nun sağlık için tehlikeli olmasının ana sebebi küçük miktarlarda bulunan CO'nun bile kan hemoglobin (Hb) seviyesini çok çabuk değiştirebilmesidir. CO oksijene oranla kana 210 defa daha hızlı karışmakta, kanla organlara ve kaslara taşınmaktadır. Vücutta bulunan kan karboksihemoglobin (COHb) oranının %4.5'e ulaşmasının erkeklerde fiziksel performans düşüklüğüne yol açabildiği belirlenmiştir¹¹.

Bugüne kadar pasif sigara içiciliği ile ilgili yapılmış olan pek çok çalışmaya rağmen, sigaranın kısa vadede etkileri üzerine yapılmış çalışmaların sayısı sınırlıdır. Şu ana kadar yapılmış olan çalışmalardan elde edilen bulgulara göre göz yanması fiziksel anlamda sigara dumanına maruz kalan insanların en çok belirttiği sorun olarak görülmektedir. Bir diğer yandan, anjin (kan akışının engellenmesi ile ortaya çıkan kalp ağrısı) hastaları üzerinde yapılmış olan bir çalışmada iki saat sigara dumanına maruz kalan hastaların kan COHb düzeylerinin %1.30'dan %2.28'e çıktığı ayrıca egzersiz sürelerinde de %38'lik bir düşüş olduğu saptanmıştır⁶. Buna ek olarak, yapılan bazı diğer çalışmalarda da kan basıncı değerlerinde değişim, vital ve fonksiyonel kapasitelerde de düşüslere rastlanmıştır^{7, 8, 9}. Pimm ve arkadaşları (1978) da iki saat 24 ppm CO miktarlı sigara dumanına maruz kalan kadın ve erkek deneklerde istatistiksel olarak anlamlı vital kapasite düşüşü belirlemişlerdir⁹. Ancak, yapılan çalışmaların hiç birinde sağlıklı bir bireyin sigara dumanına maruz kaldıktan sonra fiziksel performansının ne oranda etkilendiğine dair bir bulgu yoktur.

Bir diğer yandan, reaksiyon zamanının kısa olması pek çok koşulda olumlu bir durum olarak gösterilmektedir. Literatürde bulunan reaksiyon zamanı ve sigara ile ilgili çalışmalar özellikle de gece geç saatlerde sigara içmenin reaksiyon zamanını hızlandırdığını ve olumlu etkilerinin olduğunu göstermektedir^{10, 11, 12, 13}. Ancak, pasif sigara içiciliği ve reaksiyon zamanı arasındaki bağlantıyla ilgili herhangi bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır. Kapalı alanda sigara içmeyle ilgili katı kuralların var olmasına karşılık Türkiye'de pek çok kapalı alanda sigara içildiği gözlenmektedir. Pasif sigara içiciliğinin uzun dönemde etkilerini belirlemeye yönelik yapılmış olan pek çok çalışmaya karşın kısa dönemde fiziksel etkilerinin neler olduğuna dair az sayıda çalışma yapıldığı göze çarpmaktadır. Bu konudaki genel kanı pasif sigara içiciliğinin kısa vadede fiziksel performansı, reaksiyon zamanını, solunum yolu ve kan dolaşımı ile ilgili sorunları tetiklediği yolundadır.

Buradan yola çıkarak bu çalışmanın amacı pasif ve aktif sigara içmenin 18-25 yaş arasındaki sağlıklı spor yapmayan erkeklerin akut dönemde a) fiziksel performans, b) reaksiyon zamanı, c) solunum yolu fonksiyonları ve d) nefes ve kan CO ve COHb değerlerini ne kadar etkilediğini belirlemektir.

METOD

Katılımcılar:

Tablo 1: Katılımcıların Yaş, Boy, Ağırlık ve Vücut Kitle İndeksi (VKİ) Değerleri

	Tüm Katılımcılar (N=30) ORT ± SS	Aktif İçiciler (N=15) ORT ± SS	Pasif İçiciler (N=15) ORT ± SS
Yaş	23.5 ± 1.3	23.6 ± 1	23.3 ± 1.6
Boy (cm)	179.2 ± 6.4	179.6 ± 7.8	178.8 ± 5.7
Ağırlık (kg)	75 ± 7.4	73.5 ± 5.3	76.4 ± 8.7
VKİ	23.4 ± 2.1	22.8 ± 1.3	23.9 ± 2.6

Otuz sağlıklı erkek üniversite öğrencisi çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların yarısı aktif olarak günde en az 10 adet sigara içen, diğer yarısı da hiç sigara içmemiş kişilerdir. Ölçümlere katılmadan önce tüm katılımcılar Helsinki bildirisinde belirlenmiş olduğu gibi gönüllü katılım formlarını doldurmuş ve imzalamışlardır. (Tablo 1).

Çalışma Dizayını:

Ölçümler iki ayrı günde yapılmıştır. Ölçümlerin ilk günü katılımcıların fiziksel özellik ölçümleri yapılmıştır. Sonrasında katılımcılar fiziksel performans testi "Bruce Protokol"e katılmışlardır. İki gün sonra yapılan ikinci ölçüm gününde ise Tablo 2'de verilmiş olan protokol katılımcılara uygulanmıştır; katılımcıların nabızı, kan basınç değerleri, akciğer kullanma kapasiteleri ve reaksiyon zaman değerleri alınmıştır. Sonrasında, katılımcılar duman deneyinin yapılacağı odaya alınmışlardır.

a) Bruce Protokolü: Fiziksel performans testi olarak literatürdeki pek çok çalışmada kullanılmış olan Bruce Protokolü kullanılmıştır. Bu test koşu bandında 22 derece oda sıcaklığında yapılmaktadır. Koşu bandı hızı önce yürüyüş hızında başladıktan sonra her 3 dakikada bir eğim ve hız artırılarak katılımcıların oksijen kullanma kapasiteleri belirlenmiştir. Katılımcılara tamamen yorulana kadar teste devam etmeleri artık koşamayacak hale geldiklerinde ise testi bırakmaları önerilmiştir.

b) Reaksiyon zamanı ölçümleri: Sessiz bir odada yapılan ölçümler Newtest 1000 ışık ve ses reaksiyon zamanı ölçüm cihazı ile yapılmıştır. Deneme amaçlı verilen 3 haktan sonra sadece dominant ellerini kullanan katılımcıların reaksiyon zaman değerleri belirlenmiştir. Seçmeli reaksiyon zamanı 5'er adet ışık ve sese karşı karışık olarak yapılmış ölçümlerin ortalama değeri alınarak belirlenmiştir. Basit reaksiyon zamanı ölçümünde ise denek hangi sinyalin verileceğinden haberdar olarak 5'er adet ışık ve sese karşı reaksiyon vermiştir. Toplam reaksiyon zamanının belirlenmesi için ise basit ve seçmeli reaksiyon zamanlarının toplamı alınmıştır^{10, 11}.

c) Solunum fonksiyonları ölçümleri: Katılımcıların vital kapasiteleri ve zorlanmış vital kapasiteleri Alpha - AL013344 model solunum fonksiyonları ölçümü cihazı kullanılarak bir hemşire tarafından ölçülmüştür.

d) Nefes CO ve indirek kan COHb ölçümleri: Nefes karbon monoksit (CO) ve indirekt kan karboksihemoglobin (COHb) değerleri Micro CO Meter cihazı kullanılarak yapılmıştır.

e) Sigara dumanı odası ölçümleri: Katılımcıların dumana maruz kaldıkları oda olarak 8m²'lik her tarafı kapalı bir oda kullanılmıştır. Aktif ve pasif içiciler aynı anda bir saatlik süre ile odada bulunmuşlardır. Bu süre içerisinde aktif içiciler 5'er adet sigara içerlerken pasif içiciler ise odadaki dumana maruz kalmışlardır. Oda CO konsantrasyonu 32 ppm dolaylarında tutulmaya çalışılmıştır (Tablo 3). Odadaki CO oranını ölçmek için odada merkezi bir noktaya yerleştirilmiş olan Interscan Model 7000-CO analizörü kullanılmıştır. Odadaki CO düzeyi için Amerikan Çevreyi Koruma Ajansının (EPA) belirlediği bir saat CO maruz kalma düzeyi olan 30-35 ppm CO konsantrasyonu ve kendi yapmış olduğumuz üniversite yurt kantinleri CO miktarı ölçümlerinden elde ettiğimiz 5 günlük ortalama değer olan 14.06 ppm baz alınmıştır. Buna göre, bir saat maruz kalınacak olan 32 ppm CO düzeyinin ağır bir kantin ortamını yansıtacağı öngörülmüştür.

Tablo 2: İkinci Test Günü Uygulanan Prosedür

TEST	Duman Öncesi		Duman Sırası				Duman Sonrası	
	-20 dk.	-10 dk.	0 dk.	20 dk.	40 dk.	60 dk.	70 dk.	80 dk.
COHb %		*					*	
Reaksiyon Zamanı		*					*	
Solunum Fonksiyonları	*						*	
Nabız	*	*	*	*	*	*	*	*
Tansiyon	*	*	*	*	*	*	*	*
Bruce Protokolü							*	

Tablo 3: Duman Odası Karbon Monoksit Yoğunluk Düzeyleri (ORT ± SS)

GÜNLER	ORT (CO)	(ppm)
1	28.90 ±	6.15
2	30.16 ±	6.80
3	34.13 ±	5.90
4	30.16 ±	6.05
5	35.10 ±	7.90
6	28.30 ±	5.20
7	32.60 ±	6.20
8	36.40 ±	6.70
ORT.	31.95 ±	6.40

İstatistiksel Analiz:

Katılımcıların fiziksel parametrelerinin (boy, kilo, vücut kitle indeksi vb.) belirlenmesi için betimleyici istatistik analizleri (ortalama, standart sapma vb.) uygulanmıştır. Ayrıca grup içi ve gruplar arası farklılıkları ölçmek için de eşleştirmeli t-testi ve de bağımsız değişkenler t-testi elde edilen verilere uygulanmıştır. Analizler SPSS 11.5 istatistiksel analiz programında yapılmıştır.

SONUÇLAR

Bağımsız değişkenler t-testi sonuçlarına göre fiziksel parametreler açısından sigara içen ve içmeyen gruplar arasında farklılık bulunmamıştır (Tablo 1). Oda CO düzeyi bir deney günü hariç tüm günlerde EPA'nın limitlerinde tutulmuştur, sadece 8. çalışma gününde ortalama oda CO düzeyi 35 ppm tehlike sınırının üzerine çıkmıştır (Tablo 3). Tablo 4'te ön ve son test fiziksel performans, toplam reaksiyon zamanı, nefes CO, kan COHh, vital kapasite ve zorlanmış vital kapasite değerleri verilmiştir.

Eşleştirmeli t-testi Sonuçları:

Pasif İçiciler: Katılımcıların dumana maruz kalma öncesi ve sonrasındaki fiziksel parametreleri arası farklılıklarını belirlemek için pasif ve aktif içicilere ayrı ayrı eşleştirmeli t-testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre pasif sigara içici grupta 30-35 ppm CO sigara dumanına bir saat maruz kaldıktan sonra bazı parametrelerde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Pasif içici grubunun fiziksel performansında %6.6, $t(14) = 3.22$, $p < 0.01$ oranında anlamlı azalma görülmüşken, benzer şekilde toplam reaksiyon zamanlarında %6.9, $t(14) = 2.35$, $p < 0.05$ yavaşlama, nefes CO düzeylerinde %52.1, $t(14) = 6.09$, $p < 0.01$ artış ve kan COHh düzeylerinde de %51.3, $t(14) = 7.29$, $p < 0.01$ artış belirlenmiştir (Tablo 5). Ancak, pasif içicilerin solunum yolu fonksiyonlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4: Testlerin Ortalama Sonuçları ve Değişim Düzeyleri (ORT ± SS)

	Aktif İçiciler			Pasif İçiciler		
	Ön-test	Son-test	Değişim	Ön-test	Son-test	Değişim
Fiziksel Performans (sn.)	729.60 ± 120.50	700.60 ± 90.40	4%	761.60 ± 130.00	721.20 ± 111.00	6.6%**
Reaksiyon Zamanı (ms.)	1525 ± 174	1646 ± 262	7.9%*	1433 ± 184	1540 ± 243	6.9%*
Nefes CO (ppm)	20.90 ± 8.30	28.00 ± 11.40	32.3%**	12.80 ± 10.10	17.52 ± 13.30	52.1%**
Kan COHh (%)	3.12 ± 1.28	4.51 ± 1.84	32.3%	2.10 ± 1.64	2.81 ± 2.15	51.3%**
Vital Kapasite	84.80 ± 10.50	85.60 ± 11.90	1%	86.00 ± 10.80	84.20 ± 18.60	6%
Zor. Vital Kapasite	66.70 ± 13.30	70.30 ± 13.40	5.3%	67.00 ± 14.50	71.00 ± 14.90	5.7%

** İstatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0.01$)

* İstatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0.05$)

Aktif Sigara İçiciler: Eşleştirmeli t-testi sonuçlarına göre bir saat süresince 30-35 ppm CO düzeyi sigara dumanına maruz kalan ve bu süre zarfında 5 adet sigara içen aktif içicilerin toplam reaksiyon zamanlarında %7.9, $t(14) = 2.59$, $p < 0.05$ oranında yavaşlama belirlenmiştir. Ayrıca aktif sigara içen grubun nefes CO ve kan COHb değerlerinde de istatistiksel anlamlı artışlar gözlemlenmiştir (%33.3, $t(14) = 5.82$, $p < 0.01$ ve %32.3, $t(14) = 5.16$, $p < 0.01$, sırasıyla). Ancak, fiziksel performans süresinde %4'lük bir düşüş olmasına karşın bu bulgu istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ayrıca pasif sigara içen gruba benzer olarak aktif içici grubun da solunum yolu fonksiyon değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır (Tablo 6).

Tablo 5. Pasif İçici Grup Eşleştirmeli t-test Sonuçları

	Ortalama Farkı	SS	t	Df.	p
Fiziksel Performans (sn.)	51.80	62.37	3.22	14	0.006 **
Reaksiyon Zamanı (ms.)	- 92.72	153.10	- 2.35	14	0.034 *
Nefes CO (ppm)	- 2.34	1.49	- 6.09	14	0.000 **
Kan COHb (%)	- 0.37	0.20	- 7.29	14	0.000 **
Vital Kapasite	5.30	21.50	0.81	14	0.435
Zorlanmış Vital Kapasite	- 4.40	21.90	- 0.72	14	0.485

** İstatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0.01$)

* İstatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0.05$)

Tablo 6. Aktif İçici Grup Eşleştirmeli t-test Sonuçları

	Ortalama Farkı	SS	t	Df.	p
Fiziksel Performans (sn.)	29.00	56.92	1.97	14	0.069
Reaksiyon Zamanı (ms.)	-121.25	181.12	-2.59	14	0.021 *
Nefes CO (ppm)	-7.09	4.71	-5.82	14	0.000 **
Kan COHb (%)	-1.06	0.79	-5.16	14	0.000 **
Vital Kapasite	- 0.70	6.80	- 0.35	14	0.728
Zorlanmış Vital Kapasite	- 3.60	13.70	- 1.00	14	0.327

** İstatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0.01$)

* İstatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0.05$)

Gruplar arası farklılıkları belirlemek için bağımsız değişkenler t-testi verilere uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre dumana maruz kalmadan önceki ön testlerde fiziksel performans düzeyinde gruplar arası bir farklılığa rastlanmamıştır ($t(28) = 1.14$, $p = 0.19$), bu bulgu grupların karşılaştırılabilirliğini desteklemektedir^[15]. Fakat t-test reaksiyon zamanı değerlerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t(28) = 3.12$, $p < 0.05$), bu bulguya göre pasif içicilerin toplam reaksiyon değerleri aktif içicilere göre daha hızlıdır ($M = 1340.9 \pm 136$ ms ve $M = 1525 \pm 173$ ms,

sırasıyla). Ayrıca, literatürde de rastlandığı ve beklenildiği gibi nefes ve kan CO ve COHb seviyeleri aktif içici grubunda istatistiksel anlamlı daha yüksek olarak bulunmuştur ($t(28) = 7.41$, $p < 0.01$) (Tablo 7).

Tablo 7: Ön-test Bağımsız Değişkenler t-testi Sonuçları

	Grup	N	ORT	SS	F	Fark	t	Sig.	df
Fiziksel Performans (sn.)	Pasif	15	793.5	196.1	0.236	63.9	1.4	0.185	28
	Aktif	15	729.7	120.6					
Toplam Reaksiyon Zamanı (ms.)	Pasif	15	1340.8	148.7	0.040	184.2	0.95	0.004**	28
	Aktif	15	1525.0	173.6					
Nefes CO (ppm)	Pasif	15	4.7	1.5	26.400	16.3	- 7.4	0.000**	28
	Aktif	15	20.1	8.4					
Kan COHb (%)	Pasif	15	0.7	0.2	30.400	2.7	- 8.1	0.000**	28
	Aktif	15	3.5	1.3					

** İstatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p < 0.01$)

TARTIŞMA

Bu çalışma, normal kantin ortamı sigara dumanı yoğunluk miktarındaki aktif ve pasif sigara içiminin kısa vadede karşılaştırmalı olarak 18-25 yaş grubu sağlıklı erkeklerin fiziksel performansına, reaksiyon zamanına, nefes ve kan CO ve COHb değerlerine ve de solunum yolları fonksiyonlarına etkisini bulmak üzere yapılmıştır. Tartışma kısmının devamı bu dört ana başlık altında sürdürülecektir.

Fiziksel Performans:

Eşleştirmeli ve karşılaştırmalı t-test sonuçlarına göre EPA limitlerinde (1 saat, 30-35 ppm CO yoğunluk) sigara içmeyen, ancak 1 saat sigara dumanına maruz kalan 18-25 yaş grubu sağlıklı sedanter erkeklerin fiziksel aktiviteye dayanma sürelerinde %6.6'lık ($p < 0.01$) bir düşüş görülmüştür. Benzer şekilde, aktif sigara içen grupta da %4'lük bir düşüş olmasına karşın bu düşüş istatistiksel olarak anlamlı değildir. Aranov (1978) anjin hastaları üzerinde yapmış olduğu çalışmada da benzer sonuçlar elde etmiştir, ancak o çalışmada sadece pasif içiciler test edilmiştir ve de 2 saat süresince maruz kalınan sigara dumanının yoğunluğuna dair bir bilgi çalışmada verilmemiştir^[6], bu konuda bahsedilen tek veri odanın iyi havalandırılıp havalandırılmadığıdır. İyi havalandırılan odadaki hastaların egzersiz sürelerinde %22'lik bir düşüş belirlenirken, havalandırması kötü olan odadaki düşüş %38'e ulaşmıştır. Benzer şekilde, Pimm ve arkadaşları (1978)^[9] Aranov'un^[6] bulgularına benzer sonuçlara ulaşmışlardır ve bunu havadaki oksijen miktarının azalması sonucunda kasların çalışmasını sağlayacak oksijene ulaşamamasına bağlamışlardır ancak çalışmanın eksik yanı ön ve son testin aynı gün yapılmış olmasıdır, bu doğrultuda ikinci test sırasında yorulma süresinin kısalması doğal olarak değerlendirilebilir.

Ortamda bulunan CO miktarının artmasıyla oksijen miktarı azalmaktadır ve dolayısıyla nefes vasıtasıyla alınan oksijendeki azalma da bireylerin kanındaki oksijen miktarını azaltmakta ve de kasların çalışması için gerekli olan oksijenin vücutta dolaşımını engellemektedir, bu durum da kişinin fiziksel performansında düşüslere yol açabilir. Bir diğer yandan, çalışmadan elde edilen sonuçlara göre aktif sigara içen grubun fiziksel aktiviteye dayanıklılık süresinde aynı zamanda dumana da maruz kalmalarına karşın anlamlı bir azalma ortaya çıkmadığı belirlenmiştir. Bunun ana sebebinin sigarada bulunan nikotin ve benzeri maddelerin uyarıcı etkileri olduğu ve aktif içicilerin sigara dumanına alışkanlıklarının olduğu düşünülebilir^{10,11,12,13}. Sigara ile nefese çekilen nikotin duyulan uyarır ve bu sayede kalp atışları hızlanır ve kişi normal halinden daha harekete hazır halde olur bu da fiziksel kapasitenin azalmasını engelleyici bir etken olarak ortaya çıkabilir^{10,11}.

Reaksiyon Zamanı Ölçümleri:

Reaksiyon zamanının çabuk olmasının tüm spor branşlarında bir artı olarak değerlendirilmesinin yanı sıra günlük yaşamda da çok önemli bir özellik olduğu ve araba sürmek gibi bazı durumlarda hayati önem taşıdığı pek çok araştırmacı tarafından belirtilmiştir^{11,12,13}. Bu çalışmadan elde edilen eşleştirmeli t-testi sonuçlarına göre 1 saat süre ile sigara dumanına maruz kalan sigara içmeyen bir genç sağlıklı erkeğin reaksiyonlarında %7 ($p < 0.05$) civarında yavaşlama tespit edilmiştir. Bu sonuçların daha büyük yaş gruplarında daha da kötüye gideceği öngörülmektedir¹². Elde edilen sonuçlar sigara içiminin yoğun olarak görüldüğü kapalı alanlar olan gece kulüpleri, kantinler, restoranlar gibi yerlerde uzun süre sigara dumanına maruz kalan kişilerin reaksiyonlarında yavaşlama olacağını destekler niteliktedir. Literatürde bulunan çalışmalar, özellikle de gece saatlerinde sigara içen katılımcıların sigara içmeyen katılımcılara oranla daha çabuk reaksiyon zamanları olduğunu ve daha uyanık daha canlı olduklarını göstermektedir^{11,13}. Ancak, bu çalışmadan çıkan sonuçlara göre aktif olarak sigara içen katılımcıların da reaksiyonlarında %7.5'lik ($p < 0.05$) bir yavaşlama olduğu görülmüştür. Literatürle olan farklılığın sebebi olarak yapılan diğer çalışmalarda katılımcıların havalandırması olan bir ortamda sigara içmeleri ve oksijenle birlikte alınan nikotinin kan basıncı ve de nabızı artırıcı etkileri olduğu söylenebilir.

Nefes CO ve Kan COHb Ölçümleri:

Beklenildiği gibi, çalışmadan elde edilen sonuçlara göre hem pasif hem de aktif sigara içimi katılımcıların nefes CO ve kan COHb düzeylerinde %50'den ($p < 0.01$) fazla artışlara sebep olmuştur. Bir saatlik CO yoğunluğu 30-35 ppm olan bir odada dumana maruz kalan pasif sigara içicilerinin kan COHb düzeyleri %0.74'ten %1.22'ye yükselmiştir, ancak bu rakam hala EPA'nın (1992)⁵ belirlemiş olduğu tehlike sınırının altında kalmaktadır. Bir diğer yandan, ortalama olarak %3.12 olan aktif içicilerin COHb seviyeleri %4.5 seviyesine kadar yükselmiştir. EPA'nın (1992)⁵ raporuna göre kandaki COHb seviyesinin %4.5'e yükselmesi erkeklerde fiziksel performans düşüklüğüne ve %5'in üstüne çıkması ise maksimum oksijen kullanma kapasitesinde azalmaya yol açabilir. Çalışma sırasında bazı aktif içici katılımcıların kan COHb değerlerinin %5 düzeyini geçtiği görülmüştür, bir saatlik süre içerisinde içilen 5 sigara kan COHb

seviyesinin bu şekilde hızla yükselmesine sebep olduğundan dolayı sigara içen bireylerde art arda içilen sigaranın kan COHb seviyesini sağlık açısından tehlikeli boyutlara ulaştırabileceği bu çalışmada ortaya konmuştur.

Solunum Yolu Fonksiyonları:

Bu çalışmadan solunum yolları ile ilgili yapılan testlerde elde edilen sonuçlar literatürle paralellik göstermiştir ve sigara dumanına maruz kalmanın kısa vadede genç sağlıklı erkeklerde vital kapasitenin düşmesine neden olmadığını ortaya koymuştur^{8,14}.

Sonuç olarak, bu çalışmadan elde edilen bulgular göstermiştir ki EPA standartlarında (1992) olan 30-35 ppm CO yoğunluğundaki sigara dumanına bir saatlik süreyle maruz kalındığında sigara içmeyen sağlıklı genç erkeklerin fiziksel performanslarında %6.6'lık ($p < 0.01$) bir düşüş, reaksiyon zamanlarında %7'lik ($p < 0.05$) bir yavaşlama ve nefes ve kan CO ve COHb değerlerinde de %50'den ($p < 0.01$) fazla bir artış ortaya çıkmaktadır. Elde edilen bu sonuçlara göre kapalı alanda sigara içme yaşamının çok daha özenle uygulanması gerektiği ve yine de içiliyorsa sigaranın yoğun içildiği kapalı ortamlarda kısa süreler bulunulması sigara içmeyen kişilere tavsiye edilebilir.

KAYNAKLAR

1. Respiratory Health Effects of Passive Smoking. EPA/600/6-90/006F United States Environmental Protection Agency (December 1992).
2. Johansson, C., (1995). Passive Smoking in Children: The Importance of Parents' Smoking and Use of Protective Measures. 1995. Aşağıdaki linkten alınmıştır; <http://www.ep.liu.se/diss/med/08/31/digest.pdf>
3. Pimm, P.E., Silverman, F., and Shephard, R., J. Physiological Effects of Acute Passive Exposure to Cigarette Smoke. Archives of Environmental Health. July/August: 1978, 201-213.
4. Browner, Carol M., EPA Journal, 01451189, 1993, Vol: 19, Issue 4.
5. U.S. Public Health Service, Smoking and Health, 1979 Aşağıdaki linkten alınmıştır; <http://profiles.nlm.nih.gov/NN/B/C/M/D/>
6. Aranov, W. S., Effects of Passive Smoking on Angina Pectoris. North English Journal of Medicine, 1978, 299: 21-24.
7. Jacuet, F. S., Shapiro, D., and Uijtdehaage, S. H. J., The Acute Effects of Smoking on Heart Rate and Blood Pressure: An Ambulatory Study. Human Psychopharmacology, 1994, 9: 273-283.
8. Comstock, G. W., Meyer, M. B., Helsing, K. J. Respiratory Effects of Household Exposure to Tobacco Smoke and Gas Cooking. American Rev. Respir. Dis. 1981, 124: 143-148.
9. Zevin S., Saunders S., Gourlay S. G., Jacob P., Benovitz N. L., Cardiovascular Effects of Carbon Monoxide and Cigarette Smoking, Journal of the American College of Cardiology; 2001, 38: 6: 1633-1638.
10. Parkin, C., Fairweather, D.B., and Hindmarch, I. The Effects of Cigarette Smoking on Late Night Performance. Human Psychopharmacology. 1997, 12: 227-233.
11. Parkin, C., Fairweather, D.B., Shamsi, Z., Stanley, N., and Hindmarch, I., The Effects of Cigarette Smoking on Overnight Performance. Psychopharmacology. 1998, 136: 172-178.
12. Houlihan, M.E., Pritchard, W.S., and Robinson, J.H., The Effects of Smoking/Nicotine on Response Selection. Human Psychopharmacology. 1999, 14: 31-36.
13. Houlihan, M.E., Pritchard, W.S., and Robinson, J.H., Effects of Smoking/Nicotine on Performance and Event-Related Potentials during a Short-term Memory Scanning Task. Psychopharmacology. 2001, 156: 388-396.
14. Schilling R. S. F., Letai, A. D., and Hirs, S. L., Bouhuys Function, Respiratory Disease and Smoking in Families. American Journal of Epidemiol. 1977, 106: 274-283.
15. Fraenkel, J.R., & Wallen, N.E., How to Design & Evaluate Research in Education (4. baskı). Amerika, McGraw-Hill Higher Education, 2000.

BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN GENEL ÖĞRENME STRATEJİLERİNİ KULLANMA DÜZEYLERİ

Hakan Salim ÇAĞLAYAN *

ÖZET

Bu araştırma, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda okuyan öğrencilerin genel öğrenme stratejilerini hangi sıklıkta kullandıklarını belirlemek; cinsiyet ve yaptıkları spor branşlarına göre öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evrenini, 2007–2008 eğitim-öğretim güz yarıyılında Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği ve Antrenörlük Eğitimi Bölümü'nde okumakta olan 730 1. ve 2. öğretim öğrencisi oluşturmuştur. Evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmış fakat uygulama yapıldığı anda mevcut olmayan öğrenciler ile ankete katılmak istemeyen öğrencilere anket uygulanmadığından araştırma 446 öğrenci üzerinde yürütülmüştür.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve Öztürk (1995) tarafından geliştirilen "Genel Öğrenme Stratejileri Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde Mann Whitney U, Kruskal Wallis-H, t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) kullanılmış, anlamlılık düzeyi ($p < 0.05$) olarak alınmıştır.

Araştırma sonucunda, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin genel öğrenme stratejilerinden dikkat, tekrar, anlamlandırma, zihne yerleştirme, hatırlama ve bilişi yönetme stratejilerini "sıklıkla", duyuşsal stratejileri ise "ara sıra" kullandıkları belirlenmiş ve öğrencilerin kullandıkları bazı öğrenme stratejilerinin cinsiyete ve yaptıkları spor branşlarına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Genel öğrenme stratejileri, beden eğitimi ve spor, spor branşı

Geliş tarihi: 20.05.2008; Yayına kabul tarihi: 21.10.08

* Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, KONYA

USING LEVEL OF GENERAL LEARNING STRATEGIES OF SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT STUDENTS

ABSTRACT

This research has been made to identify how often the School of Physical Education and Sports students using the general learning strategies; if the learning strategies used by students differentiate according to the gender and the branch of the sports.

The universe of the research have been composed of 730 first and second education students of Selçuk University, School of Physical Education and Sport; Physical Education and Sports Teacher, Sports Management and Coaching Education Department. It has been tried to reach the total of the universe, but there were absent students and unwilling students to join the questionnaire and the research has been applied to 446 students.

In the research as data collecting instrument has been used personal information form developed by the researcher and "The Evaluation Scale of General Learning Strategies" developed by Öztürk (1995). In the analysis of the data, Mann Whitney U, Kruskal Wallis-H, t-test and One Way Variance Analysis (ANOVA) have been used and the significance level has been taken as ($p < 0.05$).

In the result of the research it has been determined that the students often use from the general learning strategies, attention, repetition, giving meaning, fixing mind, memory and the strategy of the cognition and they sometimes use affective strategies. It has been also determined that some of the learning strategies used by the students differentiate according to the gender and the branch of the sports done by them.

Key words: *General learning strategies, physical education and sports, branch of the sports*

GİRİŞ

Öğrenme, bireyin aktif ve bilinçli olarak bazı stratejileri kullanarak çevreden bilgi edinme ve hafızada var olan bilgilerle birleştirerek kalıcı davranışlar oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte birey kısa ve uzun süreli hafızasında bulunan bilgileri çeşitli yöntem ve uygulamalarla yeniden düzenlemek zorundadır⁽¹⁷⁾.

Öğrenme ve öğretme sürecinde bireylerin sürece ilişkin tartıştığı ve ifade ettiği birçok sorun vardır. Öğrenirken karşılaşılan güçlükler, öğrencilerin en çok dile getirdikleri sorunlardır. Bazı öğrenciler istedikleri halde ders çalışamazken, bazıları çok uzun süreler çalıştığı halde öğrenememekten şikayet etmektedir. Bu sorunlar büyük ölçüde öğrencilerin etkili öğrenme stratejilerini kullanamamasından kaynaklanmaktadır⁽¹⁾. Bu bağlamda, öğrenme sürecindeki temel öğelerden biri olarak karşımıza çıkan öğrenme stratejileri; bilgi kaynaklarına en hızlı biçimde ulaşmayı sağlama açısından, günümüzde üzerinde en çok çalışılan konulardan birisi olmuştur⁽¹¹⁾.

Literatürde öğrenme stratejisi ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Bunlardan Gagne ve Driscoll (1988) öğrenme stratejilerini; "öğrencinin kendi kendine öğrenebilmesi için kullandığı işlemler" olarak tanımlamıştır⁽⁹⁾. Öğrenme stratejilerinde asıl amaç, öğrencinin kendi kendine

öğrenmesini sağlamadır. Strateji kullanmada önemli olan öğrenme durumuna uygun öğrenme stratejilerini belirleyerek kullanmadır. Öğrenme stratejileri, bireyin öğrenme sırasında duyulana gelen uyarımları kısa ve uzun süreli belleğe transfer etmesini ve uzun süreli belleğinde işlenmesini sağlayan teknikleri içerir. Öğrenmeyi kolaylaştıran bu stratejiler aynı zamanda öğrencinin güdülenmesini ve yeni öğrenilen davranışların kalıcılığını da sağlar⁽⁶⁾.

Derry (1992) ise öğrenme stratejisini; okulda öğrenilenlerin niteliğini yükseltebilmek için öğrenciler tarafından kullanılabilen, öğretmenler tarafından da öğretilebilen bazı zihinsel işlemleri de içeren teknikler olarak tanımlamaktadır⁽⁶⁾.

Öğrenme stratejileri kavramı tek bir stratejiyi değil bir stratejiler grubunu ifade etmektedir. Her bir stratejinin kullanılma amacı, kazandırılması istenen öğrenme ürünlerine göre farklılık gösterir. Hangi tür bir öğrenme ürünü kazandırılması isteniyorsa, ona uygun bir öğrenme stratejisinin kazandırılması etkili olur. Aksi takdirde kullanılan strateji olumsuz sonuçlar doğurur. Etkili öğrenme için öğrencilerin kullanması gereken stratejiler bilgiyi işleme sistemine göre çeşitli sınıflamalar şeklinde ele alınmıştır. Türkiye’de öğrenme stratejileri üzerinde en kapsamlı çalışmalardan birini yapan Öztürk (1995), bilişsel sistemdeki bilgi akışını dikkate alarak çeşitli öğrenme stratejilerinde görülen eksiklikleri tamamlayacak bir model oluşturmak istemiş ve öğrenme stratejilerini; dikkat, tekrar, anlamlandırma, zihne yerleştirme, hatırlama, bilişi yönetme ve duyuşsal stratejiler olarak sınıflamıştır⁽¹⁹⁾.

Bireyin tercih ettiği öğrenme stratejilerini tanıma, öğretimin geliştirilmesi ve planlanması için oldukça önemlidir⁽¹⁷⁾. Öğrencilerin gerek örgün eğitimde derslerinde başarılı olmaları, gerekse örgün eğitimden sonra yaşadığımız bilgi çağında kendilerini geliştirebilmeleri için kendi kendilerine öğrenmeleri ve öğrenmelerini izleme yeterliği kazanmaları gerekmektedir. Okullarda öğrencilere belli disiplinlerin temel kavram ve ilkeleri öğretilirken, öğrenme stratejileri de öğretilmelidir. İlköğretimden başlayarak öğretimin her düzeyinde derslerde konunun gerektirdiği öğrenme stratejilerinin öğretilmesine yer verilmelidir⁽²⁶⁾. Böylece öğrencilerin çevrelerinden sürekli artarak gelen bilgi birikimlerini düzenleme, işleme ve kendi düşünme biçimlerinin bir parçası haline getirme konusunda daha yeterli duruma gelebilecekleri düşünülmektedir⁽¹⁷⁾.

Bu bilgiler ışığında araştırma, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda okuyan öğrencilerin genel öğrenme stratejilerini hangi sıklıkta kullandıklarını belirlemek; cinsiyet ve yaptıkları spor branşlarına göre öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Betimsel nitelikte tarama modelinde olan bu çalışmada, öğrencilerin genel öğrenme stratejilerini kullanma düzeyleri belirlenmiş; kullandıkları öğrenme stratejilerinin cinsiyet ve yaptıkları spor branşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2007–2008 eğitim-öğretim güz yarı yılında Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği ve Antrenörlük Eğitimi Bölümü'nde okumakta olan 730 1. ve 2. öğretim öğrencisi oluşturmuştur.

Evrenin tamamına ulaşmaya çalışılmış fakat uygulama yapıldığı anda mevcut olmayan öğrenciler ile ankete katılmak istemeyen öğrencilere anket uygulanamadığından araştırma 446 öğrenci üzerinde yürütülmüştür.

Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nun öğrenci işleri ile ilgili yazışmalar yapılarak elde edilen resmi öğrenci sayıları ve anketi cevaplayan öğrenci sayıları Tablo 1'de ayrıntıları ile verilmiştir.

Tablo 1: Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda Kayıtlı Resmi Öğrenci Sayıları

	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Toplam
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	53	54	63	66	236
Spor Yöneticiliği	40	40	41	38	159
Antrenörlük Eğitimi	40	41	42	33	156
Spor Yöneticiliği 2. Öğretim	30	30	30	-	90
Antrenörlük Eğitimi 2. Öğretim	30	30	29	-	89
Genel Toplam	193	195	205	137	730
Anketi Cevaplayan Öğrenci Sayısı					
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	30	34	34	33	131
Spor Yöneticiliği	20	27	18	31	96
Antrenörlük Eğitimi	27	14	37	24	102
Spor Yöneticiliği 2. Öğretim	19	21	18	-	58
Antrenörlük Eğitimi 2. Öğretim	19	15	25	-	59
Genel Toplam	115	111	132	88	446

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve Öztürk (1995) tarafından geliştirilen "Genel Öğrenme Stratejileri Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır⁽¹⁹⁾.

Genel Öğrenme Stratejileri Değerlendirme Ölçeği: Öztürk (1995) tarafından geliştirilen bu ölçek; dikkat, tekrar, anlamlandırma, zihne yerleştirme, hatırlama, bilişi yönetme ve duyuşsal olmak üzere yedi öğrenme stratejisini kapsamaktadır. Bu yedi öğrenme stratejisini daha işlevsel kılmak için her bir stratejinin kapsadığı temel taktikler ve bu taktiklerin yerine getirilmesinde kullanılan basamaklar öğrenci davranışı olarak belirlenmiş ve yedi strateji altında, 6 dikkat; 9 tekrar; 19 anlamlandırma; 6 zihne yerleştirme; 6 hatırlama; 6 bilişi yönetme ve 11 duyuşsal olmak üzere toplam 63 davranış geliştirilmiştir. Her bir davranışın öğrenci tarafından kullanım sıklığını saptamak amacıyla beşli sınıflama ölçeği (hiç, çok az, ara sıra, sıklıkla, her zaman) benimsenmiştir⁽¹⁹⁾.

Ölçeğin güvenilirliğinin sağlanmasında test-tekrar test yöntemi uygulanmıştır. Bu amaçla, Mesleki Eğitim Fakültesi'nden araştırma kapsamına girmeyen 106 kişilik bir gruba aynı ölçek bir hafta arayla iki kez uygulanmış ve bu uygulama sonucunda elde edilen puanların aralarındaki korelasyon katsayısı, her bir stratejinin toplam puanları esas alınarak hesaplanmıştır. Elde edilen verilere göre, iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı; Dikkat Stratejisi .64; Tekrar Stratejisi .71; Anlamlandırma Stratejisi .74; Zihne Yerleştirme Stratejisi .61; Hatırlama Stratejisi .71; Bilişi Yönetme Stratejisi .79; Duyuşsal Stratejiler .64 olarak hesaplanmıştır⁽¹⁹⁾.

Bu araştırma için yapılan güvenilirlik çalışmasında, ölçeğin boyutlarına ait güvenilirlik katsayıları şu şekilde hesaplanmıştır: Dikkat Stratejisi .63; Tekrar Stratejisi .76; Anlamlandırma Stratejisi .86; Zihne Yerleştirme Stratejisi .60; Hatırlama Stratejisi .67; Bilişi Yönetme Stratejisi .78; Duyuşsal Stratejiler .78.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin kullandıkları genel öğrenme stratejileri ile ilgili verilerin analizinde ölçek bir bütün olarak ele alınmamış, her bir strateji boyutunun toplam puanları elde edilmiştir. Zihne Yerleştirme Stratejisi alt boyutunda yer alan 5. soru ve Duyuşsal Strateji alt boyutunda yer alan 2., 3., 4., 6., 7., 8., 9. ve 11. sorular olumsuz olduğu için ters yönde puanlanmıştır. Elde edilen toplam puanlar, madde/taktik sayılarına bölünerek öğrencilerin o boyuttaki düzeyleri elde edilmiştir. Buna göre öğrencilerin genel öğrenme stratejilerini kullanma düzeyleri; 1,00 – 1,79: Hiç; 1,80 – 2,59: Çok az; 2,60 – 3,39: Ara sıra; 3,40 – 4,19: Sıklıkla; 4,20 – 5,00: Her zaman aralığına göre puanlanmıştır⁽¹²⁾.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin kullandıkları genel öğrenme stratejilerinden elde edilen puanların belirlenmesinde, tanımlayıcı istatistik tekniklerinden \bar{X} ve Ss değerleri kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermediği durumlarda ikili küme karşılaştırmaları için Mann Whitney U Testi; üç veya daha fazla küme karşılaştırmaları için Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis-H testi sonucu bulunan anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek üzere Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği durumlarda ise ikili küme karşılaştırmaları için t-testi; üç veya daha fazla küme karşılaştırmaları için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi ($p < 0.05$) olarak alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda öğrenim gören 446 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 184 (%41,3)'ünün kız, 262 (%58,7)'sinin erkek; 131 (%29,4)'inin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, 154 (%34,5)'ünün Spor Yöneticiliği, 161 (%36,1)'inin Antrenörlük Eğitimi Bölümü'nde eğitim gördükleri; 115 (25,81)'inin 1. sınıfa, 111 (%24,9)'inin 2. sınıfa, 132 (%29,6)'sinin 3. sınıfa, 88 (%19,7)'inin ise 4. sınıfa devam ettikleri belirlenmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları spor branşlarına göre dağılımda futbol (129 kişi; %28,9), birinci sırayı alırken, bunu sırasıyla atletizm (51 kişi; %11,4), voleybol (46 kişi; %10,3), uzak doğu sporları (38 kişi; %8,5), hentbol (25 kişi; %5,6), badminton (25 kişi; %5,6), tenis (25 kişi; %5,6), güreş (20 kişi; %4,5), halter (15 kişi; %3,4), aerobik-step (15 kişi; %3,4), yüzme (15 kişi; %3,4) ve diğer spor dalları (15 kişi; %3,4) izlemiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular ise aşağıda tablolarda sunulmuştur.

Tablo 2: Öğrencilerin Genel Öğrenme Stratejilerini Kullanma Düzeyleri

	N	\bar{X}	Ss	Min	Max	
Dikkat Stratejisi	446	3,95	0,56	1,67	5,00	1.00-1.79 Hiç
Tekrar Stratejisi	446	3,53	0,62	1,00	5,00	1.80-2.59 Çok az
Anlamlandırma Stratejisi	446	3,80	0,55	1,26	5,00	2.60-3.39 Ara sıra
Zihne Yerleştirme Stratejisi	446	3,71	0,48	1,67	4,83	3.40-4.19 Sıklıkla
Hatırlama Stratejisi	446	3,95	0,59	1,50	5,00	4.20-5.00 Her zaman
Bilişi Yönetme Stratejisi	446	4,03	0,64	1,17	5,00	
Duyuşsal Strateji	446	3,33	0,66	1,73	4,82	

Tablo 2 incelendiğinde, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin genel öğrenme stratejilerinden dikkat ($\bar{X}=3,95$), tekrar ($\bar{X}=3,53$), anlamlandırma ($\bar{X}=3,80$), zihne yerleştirme ($\bar{X}=3,71$), hatırlama ($\bar{X}=3,95$) ve bilişi yönetme stratejilerini ($\bar{X}=4,03$) "sıklıkla"; duyuşsal stratejileri ($\bar{X}=3,33$) ise "ara sıra" kullandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Cinsiyet Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Dikkat Stratejisi	Kız	184	236,41	43499,00	21729,00	0,075
	Erkek	262	214,44	56182,00		
Tekrar Stratejisi	Kız	184	244,52	44991,50	20236,50	0,004*
	Erkek	262	208,74	54689,50		
Zihne Yerleştirme Stratejisi	Kız	184	250,33	46061,50	19166,50	0,000*
	Erkek	262	204,65	53619,50		
Hatırlama Stratejisi	Kız	184	244,72	45028,00	20200,00	0,003*
	Erkek	262	208,60	54653,00		
Bilişi Yönetme Stratejisi	Kız	184	243,54	44811,00	20417,00	0,006*
	Erkek	262	209,43	54870,00		

*p<0.05

Tablo 4: Öğrencilerin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Cinsiyet Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	P
Anlamlandırma Stratejisi	Kız	184	3,89	0,57	2,796	0,005*
	Erkek	262	3,74	0,53		
Duyuşsal Strateji	Kız	184	3,37	0,68	1,005	0,315
	Erkek	262	3,30	0,64		

*p<0.05

Tablo 3 ve 4'te görüldüğü üzere, öğrencilerin genel öğrenme stratejilerinden tekrar (U=20236,50; p<0,05), zihne yerleştirme (U=19166,50; p<0,05), hatırlama (U=20200,00; p<0,05), bilişi yönetme (U=20417,00; p<0,05) ve anlamlandırma stratejilerini (t=2,796; p<0,05) kullanma sıklıklarının cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı; dikkat (U=21729,00; p>0,05) ve duyuşsal stratejileri (t=1,005; p>0,05) kullanma sıklıklarında ise cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin Dikkat Stratejisini Kullanma Düzeylerinin Branş Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Branş	N	Sıra Ort.	X ²	P
Dikkat Stratejisi	Atletizm	51	238,73	5,856	0,923
	Halter	15	243,00		
	Futbol	129	221,94		
	Hentbol	25	227,94		
	Basketbol	27	220,94		
	Voleybol	46	205,28		
	Badminton	25	227,04		
	Güreş	20	225,18		
	Aerobik-Step	15	213,93		
	Tenis	25	205,02		
	Yüzme	15	230,80		
	Uzak Doğu Sporları	38	209,93		
	Diğer Branşlar	15	278,00		

Tablo 6: Öğrencilerin Tekrar Stratejisini Kullanma Düzeylerinin Branş Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Branş	N	Sıra Ort.	X ²	P
Tekrar Stratejisi	Atletizm	51	245,50	7,692	0,809
	Halter	15	209,77		
	Futbol	129	207,45		
	Hentbol	25	227,34		
	Basketbol	27	248,96		
	Voleybol	46	241,47		
	Badminton	25	209,58		
	Güreş	20	210,83		
	Aerobik-Step	15	238,30		
	Tenis	25	223,16		
	Yüzme	15	228,93		
	Uzak Doğu Sporları	38	233,39		
	Diğer Branşlar	15	188,47		

Tablo 7: Öğrencilerin Zihne Yerleştirme Stratejisini Kullanma Düzeylerinin Branş Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Branş	N	Sıra Ort.	X ²	p	Anlamlılık	
Zihne Yerleştirme Stratejisi	1	Atletizm	51	274,01	24,642	0,017*	1-3
	2	Halter	15	216,33			1-6
	3	Futbol	129	201,36			1-7
	4	Hentbol	25	240,70			1-8
	5	Basketbol	27	280,33			1-9
	6	Voleybol	46	214,99			1-13
	7	Badminton	25	197,48			3-5
	8	Güreş	20	183,10			5-6
	9	Aerobik-Step	15	189,30			5-7
	10	Tenis	25	234,40			5-8
	11	Yüzme	15	245,43			5-9
	12	Uzak Doğu Sporları	38	242,92			5-13
	13	Diğer Branşlar	15	186,57			

*p<0.05

Tablo 8: Öğrencilerin Hatırlama Stratejisini Kullanma Düzeylerinin Branş Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Branş	N	Sıra Ort.	X ²	P
Hatırlama Stratejisi	Atletizm	51	268,26	17,020	0,149
	Halter	15	188,83		
	Futbol	129	219,21		
	Hentbol	25	254,94		
	Basketbol	27	210,37		
	Voleybol	46	198,90		
	Badminton	25	200,30		
	Güreş	20	199,73		
	Aerobik-Step	15	285,10		
	Tenis	25	235,70		
	Yüzme	15	215,87		
	Uzak Doğu Sporları	38	220,71		
	Diğer Branşlar	15	192,67		

Tablo 9: Öğrencilerin Bilişi Yönetme Stratejisini Kullanma Düzeylerinin Branş Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Branş	N	Sıra Ort.	X ²	P
Bilişi Yönetme Stratejisi	Atletizm	51	224,13	13,211	0,354
	Halter	15	212,03		
	Futbol	129	202,81		
	Hentbol	25	233,48		
	Basketbol	27	215,57		
	Voleybol	46	206,46		
	Badminton	25	260,26		
	Güreş	20	254,43		
	Aerobik-Step	15	292,37		
	Tenis	25	237,56		
	Yüzme	15	236,83		
	Uzak Doğu Sporları	38	239,36		
	Diğer Branşlar	15	212,37		

Tablo 10: Öğrencilerin Anlamlandırma Stratejisini Kullanma Düzeylerinin Branş Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Anova Sonuçları

	Branş	N	X̄	Ss	F	p
Anlamlandırma Stratejisi	Atletizm	51	3,92	0,51	0,764	0,688
	Halter	15	3,98	0,43		
	Futbol	129	3,74	0,51		
	Hentbol	25	3,80	0,60		
	Basketbol	27	3,82	0,75		
	Voleybol	46	3,74	0,66		
	Badminton	25	3,80	0,52		
	Güreş	20	3,68	0,52		
	Aerobik-Step	15	3,67	0,55		
	Tenis	25	3,85	0,63		
	Yüzme	15	3,88	0,34		
	Uzak Doğu Sporları	38	3,86	0,54		
	Diğer Branşlar	15	3,84	0,37		

Tablo 11: Öğrencilerin Duyuşsal Stratejiyi Kullanma Düzeylerinin Branş Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Anova Sonuçları

	Branş	N	\bar{X}	Ss	F	p
Duyuşsal Strateji	Atletizm	51	3,44	0,62	1,637	0,079
	Halter	15	3,29	0,66		
	Futbol	129	3,24	0,67		
	Hentbol	25	3,40	0,66		
	Basketbol	27	3,34	0,72		
	Voleybol	46	3,17	0,56		
	Badminton	25	3,34	0,65		
	Güreş	20	3,62	0,65		
	Aerobik-Step	15	3,59	0,71		
	Tenis	25	3,46	0,72		
	Yüzme	15	3,66	0,62		
	Uzak Doğu Sporları	38	3,18	0,61		
	Diğer Branşlar	15	3,30	0,71		

Tablo 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 11 incelendiğinde, öğrencilerin genel öğrenme stratejilerinden dikkat ($\chi^2=5,856$; $p>0,05$), tekrar ($\chi^2=7,692$; $p>0,05$), hatırlama ($\chi^2=17,020$; $p>0,05$), biliş yönetme ($\chi^2=13,211$; $p>0,05$), anlamlandırma ($F=0,764$; $p>0,05$) ve duyuşsal stratejileri ($F=1,637$; $p>0,05$) kullanma sıklıklarının yaptıkları spor branşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı; zihne yerleştirme stratejisi ($\chi^2=24,642$; $p<0,05$) kullanma sıklıklarında ise yaptıkları spor branşlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yaptığımız araştırmada, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin genel öğrenme stratejilerinden dikkat, tekrar, anlamlandırma, zihne yerleştirme, hatırlama ve biliş yönetme stratejilerini "sıklıkla"; duyuşsal stratejileri ise "ara sıra" kullandıkları tespit edilmiştir. Puan ortalaması bakımından en yüksek biliş yönetme en az ise duyuşsal stratejileri kullandıkları görülmüştür (Tablo 2).

Genel olarak araştırma sonuçlarımızla paralellik gösteren birçok çalışma mevcuttur. Bunlardan Öztürk (1995) tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin öğrenme stratejilerinden dikkat stratejisini "her zaman"; tekrar, anlamlandırma, zihne yerleştirme, hatırlama, biliş yönetme ve duyuşsal stratejileri ise "sıklıkla" kullandıkları⁽¹⁹⁾; Karakış (2006) tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin öğrenme stratejilerinden dikkat, biliş yönetme, anlamlandırma, zihne yerleştirme

ve hatırlama stratejilerini "sıklıkla", tekrar ve duyuşsal stratejileri ise "ara sıra" kullandıkları belirlenmiştir⁽¹²⁾. Yüksel ve Koşar (2001) tarafından yapılan araştırmada ise Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğrenme stratejilerini sıkça kullandıkları ortaya konmuştur⁽³⁰⁾.

Weinstein v.d (1979) tarafından yapılan araştırmada, yüksek lisans ve lisans öğrencilerinin öğrenme stratejilerinin çoğunu sıklıkla kullandıkları saptanmıştır⁽²⁸⁾.

Somuncuoğlu (1996) tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin anlamlı bilişsel stratejileri diğer öğrenme stratejilerinden daha sık kullandıkları belirlenmiştir⁽²⁵⁾. Bu sonuç, mevcut araştırmanın, öğrencilerin biliş yönetme stratejilerini "sıklıkla" kullandıkları bulgusunu desteklemektedir.

Güven (2004) ve Özdemir (2004) tarafından yapılan araştırmalarda, öğrencilerin anlamlandırma stratejilerini ve anlamayı izleme stratejilerini yoğun olarak kullandıkları; duyuşsal stratejileri, tekrar/yineleme stratejilerini daha az kullandıkları belirlenmiştir^(11,18). Araştırmada elde edilen bulguları puan ortalamaları ile değerlendirdiğimizde; öğrencilerin anlamlandırma ($\bar{x}=3,80$) ve biliş yönetme stratejilerine ($\bar{x}=4,03$) ait puan ortalamalarının, duyuşsal ($\bar{x}=3,33$) ve tekrar stratejilerine ($\bar{x}=3,53$) ait puan ortalamalarından yüksek olduğunu ve araştırmacıların buldukları sonuçlarla paralellik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin, dikkat, tekrar, anlamlandırma, zihne yerleştirme, hatırlama ve biliş yönetme stratejilerini "sıklıkla" kullanmaları; öğrencilerin bu stratejilere göre kendi öğrenmelerini düzenleyebilecek yeterliliğe sahip olmalarından kaynaklanmış olabilir. Subaşı (2000), öğrencilerin bazen öğrenmede hedefe ulaşamadıklarını bu olumsuzluğun aslında duyuşsal ve güdüsel etmenlerin uygunsuzluğu ya da yetersizliğinden kaynaklandığını, bu durumu ortadan kaldırmak için kullanılan strateji basamağına duyuşsal stratejiler denildiğini belirtmiştir⁽²⁶⁾. Duyuşsal stratejiler; öğrencilerin dikkatini toplamayı, yoğunlaşmalarını sürdürmeyi, edim kaygısının üstesinden gelmeyi, güdülemeyi sağlama ve sürdürmeyi, zamanı etkili olarak kullanmayı sağlayacak taktikleri içermektedir⁽⁷⁾. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin duyuşsal stratejileri diğer stratejilerden daha az kullanmasına çevrelerinden ve kendilerinden kaynaklanan etkenler neden olmuş olabilir.

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin öğrenme stratejilerini kullanma düzeylerinin cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesinde; öğrencilerin genel öğrenme stratejilerinden tekrar, zihne yerleştirme, hatırlama, biliş yönetme ve anlamlandırma stratejilerini kullanma düzeylerinin cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, dikkat ve duyuşsal strateji kullanma düzeylerinin ise anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 3 ve 4). Tablo genel olarak incelendiğinde ise kız öğrencilerin genel öğrenme stratejilerinin bütün boyutlarında erkeklerden daha yüksek kullanma düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Bir başka deyişle kız öğrencilerin öğrenirken bu stratejilere ait teknikleri erkek öğrencilere göre daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

İlgili alan yazında, araştırma bulgularımızı destekleyen yani öğrencilerin öğrenme stratejilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını ve bu farklılaşmanın kızların lehine olduğunu gösteren çok sayıda çalışma mevcuttur^(2,3,4,6,10,11,12,13,14,15,16,18,20,21,22,23,24,25,27,29).

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin öğrenme stratejilerini kullanma düzeylerinin yaptıkları spor branşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesinde; öğrencilerin genel öğrenme stratejilerinden dikkat, tekrar, hatırlama, bilişi yönetme, anlamlandırma ve duyuşsal stratejileri kullanma düzeylerinin yaptıkları spor branşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, zihne yerleştirme stratejilerini kullanma düzeylerinin ise anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir (Tablo 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 11). Öğrencilerin zihne yerleştirme stratejilerini kullanma düzeylerindeki farklılaşmanın kaynağını belirlemek üzere Mann Whitney U Testi kullanılmış; atletizm ve basketbol branşıyla uğraşan öğrencilerin futbol, voleybol, badminton, güreş, aerobik-step ve diğer spor branşlarıyla uğraşan öğrencilere göre zihne yerleştirme stratejisini kullanma düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Zihne yerleştirme stratejisinin kapsadığı taktikler, bilgiyi şematize ederek anlamsız bilgi parçacıkları yoluyla ve ezberleme yoluyla zihne yerleştirme olarak özetlenmektedir⁽¹⁹⁾. Sunulan bilgiyi şematize etmede, sözel olarak verilen bilgiler çizelgeye, grafiğe, tabloya ya da şekle aktarılır. Bu durum, sunulan bilgiye bir yapı ve düzenleme sağlar, önemli bilgiyi belirlemeye yardımcı olur, karşılaştırmayı kolaylaştırır ve bilginin uzun süreli belleğe depolanmasına katkı sağlar⁽²⁶⁾. Bu bağlamda, araştırma kapsamındaki Atletizm ve Basketbol branşlarıyla uğraşan öğrencilerin futbol, voleybol, badminton, güreş, aerobik-step ve diğer spor branşlarıyla uğraşan öğrencilere göre zihne yerleştirme stratejilerini daha sık kullanmalarına; öğrenirken yukarıda saydığımız taktikleri daha fazla uygulamaya geçirmiş olmalarının neden olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda eğitim gören öğrencilerin genel öğrenme stratejilerinden dikkat, tekrar, anlamlandırma, zihne yerleştirme, hatırlama ve bilişi yönetme stratejilerini "sıklıkla"; duyuşsal stratejileri ise "ara sıra" kullandıklarını; kız öğrencilerin genel öğrenme stratejilerinin bütün boyutlarında erkeklerden daha yüksek kullanma düzeyine sahip olduklarını; atletizm ve basketbol branşlarıyla uğraşan öğrencilerin futbol, voleybol, badminton, güreş, aerobik-step ve diğer spor branşlarıyla uğraşan öğrencilere göre zihne yerleştirme stratejilerine ait taktikleri daha fazla kullandıklarını söyleyebiliriz.

ÖNERİLER

- Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin öğrenme stratejilerini kullanma düzeylerinin bazı değişkenlere (cinsiyet, spor branşı) göre farklılaştığı gözlenmiştir. Bu nedenle, verilen eğitim sırasında öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin farkında olmalarının sağlanması, onların öğrenmelerini kolaylaştırması açısından önemli görülmektedir.
- Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki öğretim elemanlarının, öğrenme stratejileri konusunda bilgilendirilmesi ve öğrenme etkinliklerini, öğrencilerin öğrenme stratejileri kullanma düzeylerindeki farklılıkları dikkate alarak düzenlemeleri sağlanmalıdır.
- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilere, öğrenme stratejilerini kullanma düzeylerini belirlemeye yönelik envanterler uygulanarak, öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejileri ve sıklıkları hakkında bilgi sahibi olmaları, öğrenme sürecindeki kuvvetli ve zayıf yönlerini tanımları, zayıf yönlerini geliştirecek çalışmalar yapmaları sağlanmalıdır.
- Öğrenme stratejileri konusunda, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin bilgilendirilmesi ve öneminin farkında olmalarının sağlanması; gelecekte kendi yetiştirecekleri öğrencilere, sporculara, antrenör adaylarına bu stratejileri aktarabileceği göz önüne alındığında daha da önem kazanmaktadır. Bu nedenle, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu programlarında, öğrenme stratejileri konusuna kapsamlı olarak yer verilmelidir.
- Beden eğitimi ve sporun, eğitimin ayrılmaz bir parçası ve bireyin sosyalleşmesini sağlayan önemli bir olgu olduğu görüşünden hareketle bu alandaki öğrenme stratejilerinin kullanımı ile ilgili çalışmaların eksikliğinin giderilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Açıkgöz, K. Ü. (1998). Etkili Öğrenme Öğretme. 2.Baskı. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
2. Akkoyunlu, A. (2003). Ortaöğretim 10. Sınıf Öğrencilerinin Seçtikleri Alanlara Göre, Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri, Matematik Dersine Yönelik Tutumları ve Akademik Başarıları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
3. Altunay, U. ve Güngör, A. (2005). Öğretmen Adaylarının Okuduğunu Anlama Stratejilerini Kullanma Düzeyleri. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 28-30 Eylül. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli. 752-756.
4. Arslantas, M. (2001). Ortaöğretim Öğrencilerinin Ders Çalışma Alışkanlıkları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
5. Derry, J. (1992). Öğrenme Stratejilerinin İşe Koşulması. Babadoğan, C. (Çev.). Ankara: MEB Yayınları.
6. Ellez, A. M. ve Güngör, A. (2005). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Matematik Dersi Strateji Kullanım Düzeyleri. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 28-30 Eylül. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli. 351-355.

7. Erdem, A. R. (2005). Öğrenmede Etkili Yollar: Öğrenme Stratejileri ve Öğretimi. İlköğretim-Online. 4 (1), 1-6. <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden 13 Şubat 2008 tarihinde alınmıştır.
8. Erden, M. ve Akman, Y. (1998). Eğitim Psikolojisi. 7. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
9. Gagne, R. M. and Driscoll, M. C. (1988). Essentials Of Learning For Instruction. 2nd Edition New Jersey: Prentice Hall, Inc.
10. Güngör, A. (2005). Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Stratejilerini Kullanma Düzeyi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28, 101-108.
11. Güven, M. (2004). Öğrenme Stilleri İle Öğrenme Stratejileri Arasındaki İlişki. Yayınlanmış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
12. Karakış, Ö. (2006). Bazı Yükseköğretim Kurumlarında Farklı Öğrenme Stillere Sahip Olan Öğrencilerin Genel Öğrenme Stratejilerini Kullanma Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Denetimi Anabilim Dalı, Bolu.
13. Kaya, D. (1995). The Relationship Between Language Learning Strategy Choice and Academic Success and Factors Related to Learning Strategy Choice of EFL Undergraduate Students in a Turkish University. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
14. Kazu, H. ve Ersözlü, Z. N. (2007). Öğretmen Adaylarının Bilişötesi Öğrenme Stratejilerini Kullanma Düzeylerinin İncelenmesi. XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 5-7 Eylül. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tokat.
15. Kılıç, A. G. (2004). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Stratejilerini Kullanma Düzeyleri. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
16. Kolody, R. C. (1997). Learning Strategies of Alberta College Students. Ph.D Thesis. Montana State University, Bozeman-Montana.
17. Namlu A. G. (2004). Bilişötesi Öğrenme Stratejileri Ölçme Aracının Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi, 4 (2), 123-136.
18. Özdemir, Ö. (2004). Lise Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
19. Öztürk, B. (1995). Genel Öğrenme Stratejilerinin Öğrenciler Tarafından Kullanılma Durumları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Ankara.
20. Öztürkmen, B. (2006). Ortaöğretim Öğrencilerinin Çoklu Zeka Kuramına Göre Zeka Alanlarıyla Öğrenme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Gaziantep Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gaziantep.
21. Phakiti, A. (2003). A Closer at Gender And Strategy Use in L2 Reading. Language Learning, 53 (4), 649-703.
22. Pomerantz, E. M., Altermatt, E. R. and Saxon, L. J. (2002). Making The Grade But Feeling Distressed: Gender Differences In Academic Performance And Internal Distress. Journal Of Education Psychology, 94 (2), 396-404.
23. Sheorey, R. and Mokhtari, K. (2001). Differences In The Metacognitive Awareness Of Reading Strategies Among Native And Non-Native Readers. System 29, 431-449.
24. Somuncuoğlu, Y. ve Yıldırım, A. (2000). Öğrenme Stratejileri Kullanmanın Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi. Eğitim ve Bilim, 254, 57-64.

25. Somuncuoğlu, Y. (1996). The Use of Learning Strategies in Relation to Background Variables and Achievement Goal Orientations. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
26. Subaşı, G. (2000). Etkili Öğrenme: Öğrenme Stratejileri. Milli Eğitim Dergisi. Nisan, Mayıs, Haziran, Sayı: 146. <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/146/subasi.htm> adresinden 13 Şubat 2008 tarihinde alınmıştır.
27. Ural, M. (2006). Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri (Nevşehir İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Kayseri.
28. Weinstein, C. E., Underwood, W. L., Wicker, F. W. and Cubberly, W. E. (1979). Cognitive Learning Strategies: Verbal and Imaginal Elaboration. Cognitive and Affective Learning Strategies. Edited by H. F. Q'Neil and C. D. Spielberger. Academic Press, Inc, London, 45-78.
29. Yücedađ, S. B. (2001). Öğrenme Stratejilerine Yönelik Karşılaştırmalı Öğrenci Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
30. Yüksel, S. ve Koşar, E. (2001). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Ders Çalışırken Kullandıkları Öğrenme Stratejileri. Çağdaş Eğitim Dergisi, 278, 29-36.

MARKA TUTUM ÖLÇEĞİ (MTÖ) GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI

Ercan POLAT *

Ünal KARLI **

M. Settar KOÇAK **

Suat KARAKÜÇÜK ***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı marka kavramına yönelik genel tutumların belirlenebilmesi için yapılacak olan araştırmalarda kullanılabilen bir ölçüm aracı geliştirmektir.

Çalışmanın örneklem gurubunu Ankara'da bireysel ve takım spor dallarında mücadele eden 17-43 yaş aralığında ve $22,98 \pm 5,21$ yaş ortalamasına sahip aktif sporcular oluşturmuştur. Anket katılımcılara rasgele seçme yöntemiyle yüz yüze görüşülerek dağıtılmış ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden sporculara uygulanmıştır. Dağıtılan toplam 300 anketten doğru olarak doldurulmuş, 244 anket değerlendirilmeye alınmıştır.

Veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan bir anket kullanılmıştır. Birinci bölümde katılımcıların kişisel özelliklerini (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, vs.) sorgulayan ifadeler bulunurken, ikinci bölümde katılımcıların marka kavramına yönelik tutumlarını değerlendiren 30 maddeden oluşan Marka Tutum Ölçeği (MTÖ) bulunmaktadır. Anketin ikinci bölümünde bulunan ifadelerin değerlendirilmesinde 5 puanlı likert tipi ölçek kullanılmıştır. (1 = kesinlikle katılmıyorum, 3 = kararsızım, 5 = kesinlikle katılıyorum).

Verilerin istatistiksel analizinde keşfedici faktör analizi kullanılarak ölçeğin alt boyutları ortaya konulmuştur. Keşfedici faktör analizinde varimax eksen döndürme testi ile birlikte temel bileşenler analizi yöntemi uygulanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını test etmek için keşfedici faktör analizi sonucunda belirlenmiş olan alt boyutlara ve toplam ölçeğe Cronbach's Alfa iç tutarlılık testi uygulanmıştır.

Analize alınan maddelerden 20'sinin öz değeri 1'den büyük altı faktör altında toplandığı görülmektedir. Bu altı faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans %59.96 olarak saptanmıştır. Birinci faktör 1., 2., 3. ve 4. maddelerden, ikinci faktör 16., 17. ve 18. maddelerden, üçüncü faktör 10., 11., 19. ve 20. maddelerden, dördüncü faktör 7., 8., 9. ve 12. maddelerden, beşinci faktör 13., 14. ve 15. maddelerden ve altıncı faktör 5. ve 6. maddelerden oluşmuştur. Faktörlerin Cronbach's Alpha iç tutarlılık değerleri birinci faktör için 0,71, ikinci faktör için 0,76, üçüncü faktör için 0,72, dördüncü faktör için 0,65, beşinci faktör için 0,63 ve altıncı faktör için 0,60 olarak tespit edilmiştir. Toplam ölçeğin Cronbach's Alpha iç tutarlılık değeri ise 0,77 olarak belirlenmiştir.

Sonuç olarak, yapılan analizler, MTÖ'nün tüketicilerin genel marka kavramına yönelik tutumlarını ölçme ve değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler : Spor, Marka, Tutum, Tüketici Davranışı

Geliş tarihi: 10.12.2007; Yayına kabul tarihi: 30.06.2008

* Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, BOLU

** Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, ANKARA

*** Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, BOLU

RELIABILITY AND VALIDITY STUDY OF BRAND ATTITUDE SCALE

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop a scale which would be useful in identifying the consumers attitudes towards general brand concept.

The subject of this study was composed of active athletes whose age range were between 17- 43 with a mean age $22,98 \pm 5,21$, competing in individual sports and team sports branches, and living in Ankara. The scale was randomly administered to the athletes who accepted to participate in the study voluntarily. Of the totally distributed 300 scale truly completed 244 subjects' scales were taken into consideration in the statistical analysis.

Brand attitude scale, which was composed of two main part, was used as data collection instrument. First part of the scale was composed of items questioning demographic information from the participants and second part was composed of 30 items evaluating the participants attitudes towards brand. In the evaluation of items 5-point Likert type scale was used (1 = completely disagree to 5 = completely agree).

In the statistical analysis with the help of exploratory factor analysis the sub-factors of the scale was identified. The exploratory factor analysis, principal component analysis with varimax rotation test was applied. To identify the internal consistency of the scale items Cronbach's Alpha test was conducted to the sub-factors and the questionnaire.

As a result 20 of the items were grouped under 6 factors whose eigenvalues were over 1. The variance explained by these factors was 59.96%. The first factor was composed of 1., 2., 3. and 4. items, second factor was composed 16., 17. and 18. items, 10., 11., 19. and 20. items were composing third factor, fourth factor was consisted 7., 8., 9. and 12. items, items 13., 14. and 15. composed fifth factor and sixth factor was composed of 5. and 6. items. The Cronbach's Alpha internal consistency values of the first factor's was 0,71, second factor's was 0,76, third factor's was 0,72, fourth factor's value was 0,65, fifth factor's value was 0.63 and sixth factor's internal consistency value was 0,60. Total scale's Cronbach's Alpha internal consistency value was 0,77.

As a result, analysis revealed that Brand attitude Scale will be beneficial as an instrument for subsequent researches which will measure and evaluate the consumers attitude toward general brand concept.

Key words: Sports, Brand, Attitude, Consumer Behavior

GİRİŞ

Bilim ve teknolojiye hızlı gelişmelerin yaşandığı günümüz dünyasında, sosyo ekonomik sistemdeki gelişmeler ile ticari ilişkiler ve rekabetin gelişmesi firmaların hayatta kalabilmelerini daha da zor hale getirmiştir. Bu sebeple firmaların tüketici ihtiyaçlarını ve davranışlarını daha yakından tanımaları, bilgi sahibi olmaları ve hedef tüketicileriyle ilgili tutarlı öngörüler yapabilmeleri gerekmektedir. Müşteri ve firma arasında ilişkileri güçlü tutabilmek için başarılı bir pazarlama stratejisi oluşturmada marka hayati önem taşımaktadır. Çünkü marka firmanın müşterilerle ilişkilerini sağlamada önemli etkilere sahiptir. İyi zemine oturtulmuş bir marka, oluşturmuş olduğu imajdan etiketlenme şekline, reklamdan paketlemeye kadar tüketicinin zihninde tanımlanmış bir yapı olarak bulunmaktadır⁽¹²⁾.

Marka, belirli bir ürün veya hizmeti diğerlerinden ayırt etmek için; bir isim, sembol veya logo, renk, biçim ve şekil gibi birkaç elementin birleştirilmesiyle oluşturulan bir yapıdır⁽¹⁸⁾. Farklı bir isim, paket ve tasarımın geliştirilmesiyle marka yaratılır⁽⁹⁾. Ancak marka, oluşturulmuş isim ve sembolden çok daha fazlasıdır. Markalar ürün ve ürünün konumuyla ilgili tüketicinin beklentilerini ve duygularını yansıtır. Kısacası markalar tüketicinin aklında yer edinen varlıklardır⁽¹¹⁾. Marka, talep oluşturmada işletme isminden ve malın teknik özelliklerinden daha etkilidir. Uygun tanıtım kanallarıyla marka kolaylıkla anımsanır ve o marka adını taşıyan ürünler pazarda kolaylıkla tanınarak alınır⁽⁶⁾. Piyasaya sunulan ürünlerin marka tarafından güvence altına alınmasıyla değeri yükselir. Tüketiciler güvendikleri marka için daha fazla ödemeyi kolaylıkla kabul etmektedir⁽⁹⁾.

Tüketici açısından değerlendirildiğinde, marka satın almayı kolaylaştırır. Ürünlerin markalanması tüketicilere ürün hakkında fikirler vererek satın alma davranışlarını bu doğrultuda yönlendirir. Eğer ürünler markasız olsaydı tüketiciler her alışverişe gittiğinde ürünlerin kalite güvenliğinden emin olamazlardı⁽⁴⁾.

Türkiye’de marka ile ilgili yapılan araştırmalara yönelik literatür incelendiğinde çeşitli çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Marka bağımlılığı, marka değeri, marka imajı, marka tercihleri gibi tutumları ölçmeye yönelik konularda yapılan çalışmaların ortak özelliği ise genellikle belirli bir ürün gurubu (beyaz eşya, giyim, sigara, içecek vs.) üzerine odaklanılıyor olmasıdır^(2, 3, 6, 10, 13, 14, 17). Ancak hedef kitlenin (sporcuların, tüketicilerin) belirli bir ürün üzerindeki marka tutumlarını ölçmek yerine genel olarak marka kavramına yönelik tutumlarının belirlenmesi istendiğinde, bu amacı gerçekleştirmeye yönelik bir ölçüğe rastlanamamıştır. Oysaki, tüketicilerin markaya yönelik tutumlarını belirlemede kullanılacak olan bir ölçek, firmaların tüketici davranışları hakkında daha geniş bilgiler edinmelerine ve onları daha fazla tanımalarına yardımcı olacaktır. Elde edilen bilgiler sayesinde firmalar, markaları için daha etkili pazarlama stratejileri oluşturabileceklerdir. Bu nedenle marka kavramına yönelik genel tutumların belirlenebilmesi için yapılacak olan araştırmalarda kullanılacak bir ölçüm aracı geliştirmek, bu çalışmanın amacını oluşturmuştur.

YÖNTEM

Örneklem

Bu çalışmanın örneklem gurubunu Ankara’da bireysel ve takım spor dallarında mücadele eden 17-43 yaş aralığında ve $22,98 \pm 5,21$ yaş ortalamasına sahip aktif sporcular oluşturmuştur. Dağıtılan 300 anketten doğru doldurulmuş olarak kabul edilen 244 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Anket katılımcılara rasgele seçme yöntemiyle yüz yüze görüşülerek dağıtılmış ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden sporculara uygulanmıştır.

Ölçüm Aracı

Oluşturulan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların kişisel özelliklerini (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi vs.) sorgulayan ifadeler bulunurken ikinci bölümde katılımcıların marka kavramına yönelik tutumlarını değerlendiren 30 maddeden oluşan Marka Tutum Ölçeği (MTÖ) bulunmaktadır. Anketin ikinci bölümünde bulunan ifadelerin değerlendirilmesinde 5 puanlık likert tipi ölçek kullanılmıştır. (1 = kesinlikle katılmıyorum, 3 = kararsızım, 5 = kesinlikle katılıyorum)

Marka Tutum Ölçeği'nin oluşturulması için öncelikle literatür taraması yapılmış ve markayla ilgili yapılan araştırmalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Oluşturulan problemin amacına uygun araştırmalardan^(2, 3, 7, 14, 16) ve konu alanında uzman kişilerden faydalanılarak ölçek hazırlanmıştır. Ölçeğin dağıtılması öncesinde üniversite öğretim elemanlarına ve üniversite öğrencilerine ifadelerin son halini içeren bir anket dağıtılarak maddelerin dil anlaşılabilirliği değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda, anlaşılmasında güçlük çekilen ifadeler tekrar gözden geçirilerek ölçüm aracı kullanılmaya hazır hale getirilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel analizinde Keşfedici Faktör Analizi kullanılarak ölçeğin alt boyutları ortaya konulmuştur. Keşfedici Faktör Analizinde varimax eksen döndürme testi ile birlikte temel bileşenler analizi yöntemi uygulanmıştır. Keşfedici Faktör Analizi'nin uygulanabilirliğinin ölçümü için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) yeterlilik ölçümüne ve Barlett Küresellik testine bakılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını test etmek için Keşfedici Faktör Analizi sonucunda belirlenmiş olan alt boyutlara ve toplam ölçeğe Cronbach's Alfa iç tutarlılık testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Keşfedici Faktör Analizi

Tablo 1: KMO ve Bartlett küresellik testi tablosu

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçümü.		0,753
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-kare	1217,816
	Serbestlik derecesi	190
	Anlamlılık	0,000

Tablo 1'de görüldüğü üzere KMO örneklem yeterlilik ölçümü .75 ve Bartlett Küresellik Testi sonucunda anlamlılık değeri $p < 0.05$ çıkmıştır.

Tablo 2. Faktör Yükleri, Paydaşlık Oran Değerleri ve Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktör Yükleri	1	2	3	4	5	6	Paydaşlık	\bar{X}	Ss
Test maddeleri									
MADDE 1 Markaların reklamlarında ünlü kişilerin rol alması tercihimiz etkiler.	.691						.542	2.3074	1.23052
MADDE 2 Reklamı yapılan markaların gücü ve güvenilir olduğunu düşünüyorum.	.656						.495	2.9508	1.14290
MADDE 3 Tercih ettiğim markaların reklamını sık görmek beni etkiler.	.710						.582	3.1107	1.22728
MADDE 4 Reklamı yapmayan markalardan ziyade reklamı yapılan markaları satın alırım.	.692						.525	2.8566	1.20353
MADDE 16 Kullandığım markaların genel imajı benim nası bir olduğunu yansıtır.	.772						.654	2.3975	1.21790
MADDE 17 Kullandığım markaların genel imajı olmak istediğim kişiliği yansıtır.	.841						.749	2.2951	1.21844
MADDE 18 Kullandığım markalar bana bir guruba üyeymişim hissi veriyor.	.743						.673	2.0779	1.12860
MADDE 10 Bir ürün satın alırken markası benim için çok önemlidir.			.679				.683	3.0984	1.22330
MADDE 11 Satın alacağım ürünün marka ismi ve işareti (logosu) beni etkiler.			.535				.588	3.0902	1.23398
MADDE 19 Markalı giysilerle (eşyalarla) kendimi rahat hissedirim.			.731				.645	2.8156	1.31890
MADDE 20 Kullandığım ürünün markasının görünür olmasını severim.			.756				.766	2.6516	1.34469
MADDE 7 Satın alacağım ürüne yönelik fiyat indirimleri tercihimiz etkiler.				.535			.424	3.7254	1.09733
MADDE 8 Alışverişe çıktığımda satın alacağım ürüne yönelik alternatif markalar arasında tercih yaparım.				.726			.550	3.4631	1.06317
MADDE 9 Satın alacağım ürüne yönelik alternatif tüm markaların özelliklerini ve fiyatlarını dikkatle incelerim.				.787			.644	3.6880	1.09264
MADDE 12 Bir ürün satın alırken farklı markalar arasında karşılaştırma yaparım.				.682			.512	3.6025	1.09326
MADDE 13 Yabancı markalar kullanmak insanların toplum içerisindeki statüsünü artırır.					.602		.521	2.2541	1.28018
MADDE 14 Eğer kaliteleri aynı ise yerli bir ürünü yabancı bir ürüne tercih ederim.					.710		.585	2.0943	1.17384
MADDE 15 Yabancı bir marka kullanmakla övünürüm.					.741		.662	1.7992	1.13844
MADDE 5 Arkadaşımın veya çevremdeki insanların hangi markaları kullandığı benim için önemlidir.						.647	.558	2.3525	1.23009
MADDE 6 Arkadaşımın marka tercihleri onunla ilişkimizi etkiler.						.753	.633	1.7951	1.18244
Öz değerler	4.120	2.377	1.765	1.567	1.128	1.035			
Varyans %'si	20.598	11.883	8.824	7.836	5.641	5.174			
Birikimli %	20.598	32.481	41.305	49.141	54.781	59.955			

Tablo 2 incelendiğinde analize alınan maddelerden 20'sinin öz değeri 1'den büyük altı faktör altında toplandığı görülmektedir. Bu altı faktörün ölçüğe ilişkin açıkladıkları varyans %59.96 olarak saptanmıştır. Birinci faktör 1., 2., 3. ve 4. maddelerden, ikinci faktör 16., 17. ve 18. maddelerden, üçüncü faktör 10., 11., 19. ve 20. maddelerden, dördüncü faktör 7., 8., 9. ve 12. maddelerden, beşinci faktör 13., 14. ve 15. maddelerden ve altıncı faktör 5. ve 6. maddelerden oluşmuştur.

İç Tutarlılık

Faktörlerin Cronbach's Alpha iç tutarlılık değerleri birinci faktör için 0,71, ikinci faktör için 0,76, üçüncü faktör için 0,72, dördüncü faktör için 0,65, beşinci faktör için 0,63 ve altıncı faktör için 0,60 olarak tespit edilmiştir. Toplam ölçüğün Cronbach's Alpha iç tutarlılık değeri ise 0,77 olarak belirlenmiştir.

SONUÇ

Tüketicilerin markaya ilişkin tutumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen Marka Tutum Ölçeği'nin (MTÖ) dağıtım aşamasından sonra elde edilen örneklem verilerinin faktör yapısının ortaya çıkarmaya uygunluğunu tespit etmek amacıyla analizlerin ilk aşamasında KMO ve Bartlett küresellik testi uygulanmıştır. KMO testi için literatür incelendiğinde .50'den düşük değerlerin analiz yapmak için uygun olmayacağı, .50-.60 arası değerlerin kötü, .60-.70 arası değerlerin zayıf, .70-.80 arası değerlerin orta, .80-.90 arası değerlerin iyi, .90 ve üzeri değerlerin ise mükemmel olduğu ifade edilmektedir⁽¹⁵⁾. Elde edilen bulgulara bakıldığında KMO örneklem yeterlilik değerinin .75 olduğu görülmektedir. Bu da verilerin faktör çıkarmak için orta değerlerde kullanıma uygun olduğunu göstermiştir. Bartlett küresellik testi sonucunun $p < 0.05$ olması korelasyon matrisindeki verilerin birim matrisinden farklı olduğu sonucunu verir, bu da söz konusu matrisden faktör çıkarılabileceği anlamına gelir. Bu çalışma için yapılan Bartlett küresellik testi anlamlılık değerinin $p < 0.05$ olduğu görülmektedir.

Ölçeğin boyut yapısını tespit etmek için verilere Keşfedici Faktör Analizi uygulanmıştır. Muhtemel faktör yüklerini belirlemek için temel bileşenler yöntemi ile her maddenin sabit yük değerlerini tespit etmek için varimax eksen döndürme testi yapılmıştır. Uygulanan analiz sonucunda öz değeri 1'den büyük 9 alt boyut oluştuğu gözlenmiştir. Daha sonra faktör yük değeri .40'ın altında kalan ve tek soruyla 1 alt boyut oluşturan maddeler⁽¹⁵⁾ çıkartılarak faktör analizi tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda öz değeri 1'den büyük olan 8 alt boyut ortaya çıkmıştır. Bu aşamalardan sonra elde edilen alt boyutların iç tutarlılıkları (Cronbach's Alpha) hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre iç tutarlılık değeri $\alpha < .60$ olan⁽¹⁾ alt boyutlar çıkartılarak elde edilen veriler bir kez daha faktör analizine sokulmuştur. Son olarak öz değeri 1'den büyük 6 alt boyutlu 20

sorudan oluşan ölçek ortaya çıkmıştır. Her bir alt boyutta yer alan maddelerin kavramsal olarak incelenmesi sonucunda, 1., 2., 3., ve 4. ifadelerin oluşturduğu alt boyuta "marka ve reklam", 16., 17. ve 18. ifadelerin oluşturduğu alt boyuta "marka ile özdeşleşme", 10., 11., 19. ve 20. ifadelerin oluşturduğu alt boyuta "markayı önemseme", 7., 8., 9. ve 12 ifadelerin oluşturduğu alt boyuta "marka tercihi", 13., 14. ve 15. ifadelerin oluşturduğu alt boyuta "marka menşei", 5. ve 6. ifadelerin oluşturduğu alt boyuta ise "marka ve sosyal ilişkiler" ismi verilmiştir.

Bu alt boyutların Cronbach Alpha iç tutarlılık değerlerinin $\alpha < .60$ ve üzerinde olduğu⁽⁴⁾ ve güvenilirlik ölçütünü sağladığı görülmektedir.

Sonuç olarak, MTÖ için yapılan analizler, bu ölçeğin tüketicilerin genel marka kavramına yönelik tutumlarını değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur. Bu ölçek, firmaların (veya ilgili diğer guruplar) hedef tüketicilerinin davranışları hakkında daha geniş bilgiler edinmelerine ve onları daha fazla tanımalarına yardımcı olabilir. Elde edilen bilgiler sayesinde firmaların, markaları için daha etkili pazarlama stratejileri oluşturmalarında faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

1. Alpar, R., Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik, 3. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
2. Arsel, T. Z., Exploration of Product Contry Images Framework A Case Study: Mavi Jeans, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Ankara, 2001.
3. Aslan, O., Marka Bağımlılığının Tüketici Satın Alma Davranışı Üzerine Etkisi; Kişisel Bakım Ürünleri Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, İzmir, 2002.
4. Bearden, W., O.; Ingram, T., N.; LaForge, R., W., Marketing: Principles&Perspectives, 4th Edition, Mc Graw Hill Irwin Inc., New York, 2004.
5. Cemalcılar, İ., Pazarlama: Kavramlar – Kararlar, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1987.
6. Ersin, M., Tüketici Satın Alma Karar Aşamasında Marka Bağımlılığı Etkisi ve Meyve Suyu Tüketicileri Üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, 1999.
7. Güneri, F. B., Tüketicilerin Marka Tercihlerine İlişkin Tutumların Belirlenmesinde Reklamın Rolü, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, İzmir, 1996.
8. Hill, L.; O'Sullivan, T., Foundation Marketing, 3rd Edition, Prentice Hall Inc., London, 2004.
9. Jobber, D.; Fahy, J., Foundations of Marketing, McGraw Hill Education Inc., New York, 2003.
10. Kışioğlu, S., Arga, M., Üniversite Öğrencilerinin Giysi ve Ayakkabı Tüketiminde Markaya Yönelik Davranış ve Tercihleri, Meslek Eğitim Dergisi, 6 (8): 79-89, 2002.
11. Kotler, P., Armstrong, G., Principles of Marketing, Tenth Edition, Prentice Hall Inc., New Jersey, 2004.

12. Oh, J., Fiorito, S. S., "Korean Women's Clothing Brand Loyalty", Journal of Fashion Marketing and Management, Volume 6 (3): 206-222, 2002.
13. Orel Demirci, F., Market Markaları ve Üretici Markalarına Yönelik Tüketici Algıları, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (2): 157-174, 2004.
14. Özmen, A., Marka Kavramı ve Tüketicilerin Markaya Bakış Açısı, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Afyon, 2003.
15. Şencan, H., Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.
16. Taylor, M. B., Joseph, W. B., Measuring Consumer Involvement with Products: Developing A General Scale, Psychology and Marketing, 1984.
17. Torlak, Ö., Uz Kurt, C., Kola Markası Kişiliklerinin Üniversite Öğrencileri Tarafından Algılanması, Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 6 (2): 15-31, 2005.
18. Wright, R., Business – to – Business Marketing: A Step – by – Step Guide, Prentice Hall Inc., London, 2004.

SPOR ORGANİZASYONLARINDA GÖNÜLLÜ ÇALIŞMA MOTİVASYONLARI ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Barış SÖZERİ *
Ünal KARLI *
Mehmet Settar KOÇAK *

ÖZET

Türkiye'de son dönemde sayısız büyük spor organizasyonu düzenlenmiş ve düzenlenecektir. Ancak, bu tip organizasyonların işleyişinde çok önemli bir yer tutan gönüllü çalışabilecek kişileri belirlemek için yapılmakta olan çalışmalar yetersiz kalmaktadır. Daha kalifiye ve çok sayıda gönüllü çalışanı organizasyonlara çekebilmek için kişileri gönüllü çalışmaya motive edebilecek ya da kişileri gönüllü çalışmaktan alıkoyabilecek etkenleri belirlemek çok önemlidir. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı kişileri gönüllü çalışmaya motive edebilecek ve kişileri gönüllü çalışmaktan alıkoyabilecek etkenleri saptamaya yönelik Türk toplum yapısına uygun bir ölçek geliştirmektir. Çalışmaya 4 farklı üniversitede eğitim görmekte olan 770 kişi katılım göstermiştir. Yapılan faktör analizi sonuçları "Gönüllü Çalışma Güdülleri" ölçeğinin 6 alt boyutta beliren 22 maddeden oluşmakta olduğunu ve kişileri gönüllü çalışmaya motive edebilecek etmenleri ölçmek için gerekli geçerlilik ve güvenilirlik parametrelerine sahip olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, "Gönüllü Çalışmama Sebepleri" ölçeğinin 6 alt boyutta beliren 20 maddeden oluşmakta olduğu ve kişileri gönüllü çalışmaktan alıkoyabilecek etmenleri ölçmek için gerekli geçerlilik ve güvenilirlik parametrelerine sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gönüllülük, sportif organizasyonlar

Geliş tarihi: 09.10.2007; Yayına kabul tarihi: 28.05.2008

* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, ANKARA

MOTIVES IN VOLUNTEERISM IN SPORTING EVENTS: SCALE DEVELOPMENT STUDY

ABSTRACT

Numerous numbers of big sporting events have been held and will be hosted in Turkey. However, insufficient number of studies related with the determination of volunteers, who are very important for such big organizations, have been carried out in Turkey. It is very important to ascertain the motives and the barriers of volunteerism. To be able to influence on better qualified and more people to volunteer work in sport organizations. Therefore, the purpose of this study was to develop a scale for to measure the motives and barriers of volunteerism which is acceptable for the Turkish culture. 770 university students from 4 different universities participated in the study. The results of factor analysis indicated that "Motives of Volunteerism" scale was composed of 22 items under 6 factors and possessed the psychometric properties to accurately and reliably measure the underlying factors that can motivate people to work voluntarily in big sporting events. In addition, results of factor analysis showed that "Barriers of Volunteerism" scale was composed of 20 items under 6 factors and possessed the required psychometric properties to accurately and reliably measure the underlying factors that can result in unwillingness to work voluntarily in big sporting events.

Key Words: Volunteerism, sporting events.

GİRİŞ

Gelişmiş ülkelerde çok çeşitli görevleri yerine getiren ve içinde buldukları toplumların ihtiyaçlarını karşılamak için zaman ve çaba harcayan gönüllüler işgücü bakımından önemli bir kaynak oluşturmaktadırlar. ABD'de 1995 yılında ülkedeki yetişkin nüfusun %49'unu oluşturan 93 milyon kişi gönüllülüğe dayalı aktivitelere katılarak 20,3 milyar saatlik iş üretmişlerdir (Clary ve Snyder, 1999). Yine Amerika'da Eylül 2001 ile Eylül 2002 arasında elde edilen istatistiklerde herhangi bir kuruma bağlı olmayan Amerikan nüfusunun %26'sını oluşturan yaklaşık 59 milyon kişi organizasyonlarda doğrudan veya dolaylı çalışarak gönüllü iş yapmışlardır (Boraas, 2003).

Gönüllülerin değeri, sadece ekonomik olarak değil aynı zamanda spor etkinliğinin sunumu ve hizmetin insanlara ulaştırılmasında da giderek daha önemli bir unsur haline gelmiştir (Green & Chalip, 1998). Kaliteli spor organizasyonu yapabilmek, sporcular için uygun bir yarışma ortamı sağlamak, izleyici ve katılımcılara müsabakaları en iyi biçimde takip edebilecekleri ortamı yaratmak gönüllü olarak çalışacak insanların katılımına bağlıdır (Auld, 1999). Bu durumun farkında olan organizasyon komiteleri faaliyetlerinde zamanla daha fazla gönüllü çalışanın yardımına başvurmuş ve organizasyonlarında daha çok gönüllünün desteğini almışlardır. Örneğin, 1984 Los Angeles Olimpiyat Oyunları'nda 26,742 gönüllü çalışan desteği sağlanırken, 1992 Barcelona Olimpiyat Oyunları'nda 34,548 gönüllü çalışan destek vermiştir. Daha sonra 1996 Atlanta'da yapılan olimpiyat oyunlarında 60,000 olan gönüllü sayısı 2000 Sydney Olimpiyat Oyunları'nda 47,000 ve 2004 Atina Olimpiyat Oyunlarında ise 60,000 olmuştur (http://www.athenshash.com/Main_HTML/olympic_facts_figures.htm).

Ancak, gönüllü çalışacak insan kaynağı kayıt ve tespitinde bazı önemli noktalar vardır. Bunlardan birincisi gerekli insan sayısı ve özellikleri, diğeri gönüllü adayları belirlerken hedef grupları doğru tespit etmek (coğrafya, kulüpler, takımlar ve organizasyonlar) ve son olarak da çeşitli organizasyonlarda gönüllü çalışmayı özendirici unsurları belirlemektir. İnsanların, organizasyonlara karşılıksız yardım sağlamaları, onlar için zaman harcamaları ve destek vermelerine nelerin motive ettiğini anlamak büyük önem arz etmektedir. Bu sayede, gönüllülerin desteğine ihtiyaç duyacak kurum ve kuruluşlar gönüllü seçimi sürecinde bu araştırmalar sonunda elde edilen bilgileri, gönüllü olabilecek serbest işgücünü etkileyebilmek için kullanabilirler (Cnaan & Goldberg-Glen, 1991).

İnsanların gönüllü olmak ve spor organizasyonlarında gönüllü olarak çalışmalarını sağlamak ve sürdürmekte, onları etkileyen motive edici unsurları belirlemek için yapılmış pek çok çalışma vardır (Clary ve ark., 1998; Clary, Snyder ve Stukas, 1996; Cnaan ve Goldberg, 1991; Farrell, Johnston ve Twynam, 1998). Bunlar arasında Clary, Snyder ve Stukas (1996) yaptıkları araştırmada insanların gönüllü aktivitelere yönelmelerinde sosyo-psikolojik beklentilerinin tatmin ediliyor olmasını önemli bulduklarını ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde, sosyal ilişki kurma, başkalarına yardım, boş zamanı değerlendirme, fark edilme duygusu, başkalarının beklentilerini karşılama, organizasyonun hedeflerine ulaşmasına yardım etme, kişisel gelişim, beceri geliştirme, eğlenme, başarıya ve kendini ön plana çıkarma gibi etkenler kişilerin gönüllü olarak bir spor organizasyonunda çalışma isteklerini olumlu etkileyen unsurlar olarak belirlenmiştir (Auld, 1999). Ayrıca bu motive edici unsurların yaş, cinsiyet ve medeni durum gibi kişisel özelliklere bağlı olarak gruplar arası farklılık gösterdiğine dair yapılmış olan çalışmalar da vardır (Gillespie ve Kind, 1985).

Ancak, olimpiyatlara ev sahipliği yapmak için çok istekli olan ve Formula 1, Avrupa Şampiyonlar Ligi final müsabakası ve 2005 İzmir Üniversite Yaz Spor Oyunları (Universiade) gibi büyük spor organizasyonlarına ev sahipliği yapan ve ileri tarihlerde de yine böyle büyük organizasyonlar yapacak (2010 Basketbol Dünya Şampiyonası, 2011 Üniversite Kış Spor Oyunları) ve yapmaya aday olacak olan Türkiye’de büyük organizasyonların başarıyla sonuçlanmasında ve ülke ekonomisine katkıda bulunabilmesinde önemli bir unsur olabilecek olan gönüllüler ve gönüllü motivasyonları ile ilgili çalışmalara yeterince ilgi gösterilmemiştir.

Gönüllü çalışma motivasyonlarıyla ilgili yurt dışında yapılan çalışmalara rağmen farklı bir kültür yapısına sahip olan Türkiye’de şu ana kadar gönüllü çalışma motivasyonlarıyla ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Bu kadar çok spor organizasyonu düzenleyen ve yenilerini düzenlemeye aday olan ülkemizdeki insanların bu organizasyonlarda gönüllü olarak çalışıp çalışmama kararlarını hangi sebeplerin etkilediğini belirlemek için geçerli ve güvenilir aynı zamanda da kolayca uygulanabilir bir ölçüğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebepten dolayı bu çalışmanın amacı kişilerin spor organizasyonlarında gönüllü çalışmalarına ya da çalışmamasına sebep olabilecek etkenlerin saptanmasına olanak sağlayabilecek olan bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Çalışmaya Ankara'daki devlet üniversitelerinde (Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ) lisans ve yüksek lisans öğrencisi olarak eğitim gören 479'u erkek, 291'i bayan toplam 770 kişi katılım göstermiştir (Tablo 1). Ölçekler tüm üniversitelerde rastgele seçme yöntemi ile dağıtılmıştır.

Tablo 1: Katılımcı sayıları ve yaş ortalamaları

Yaş	Grup	N	Ortalama ± SS
	Genel	770	21,86 ± 2,40
	Erkek	479	22,13 ± 2,35
	Bayan	291	21,42 ± 2,43

Ölçek

Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması için hazırlanan ölçek iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların kişisel bilgilerini, ilgili oldukları spor branşlarını ve spor tüketim düzeylerini sorgulayan ifadeler bulunmaktadır. İkinci bölümde katılımcıların spor organizasyonlarına gönüllü destek vermelerini etkileyecek motive edici unsurları vurgulayan 27 ifade ile katılımcıların spor organizasyonlarına gönüllü çalışmayı istememesini sağlayabilecek sebeplerin vurgulandığı 28 ifade yer almaktadır. Ölçeğin ikinci bölümünde bulunan ifadelerin değerlendirilmesinde 5 puanlı Likert Skalası kullanılmıştır (kesinlikle katılmıyorum=1, kesinlikle katılıyorum=5).

Ölçeğin oluşturulması için öncelikle literatür taraması yapılmış ve alanda yapılan gönüllü çalışma motivasyonları ile ilgili literatürde bulunan çalışmalarda kullanılan ölçeklere ulaşılmıştır. Ölçeklerde bulunan maddeler İngilizce'ye ve de gönüllü çalışma konusuna hâkim 4 kişi tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve bir toplantı yapılarak benzerlik gösteren ifadeler ayrıştırılmıştır. Daha sonrasında, ölçek bu konuda uzman olan 5 kişilik bir panele gönderilmiş (Türkçe öğretmeni, gönüllü çalışmış olan bir öğrenci, spor bilimlerinde akademisyen iki uzman ve spor organizasyonunda sorumlu bir görevli) ve bazı maddeler revize edilmiş ve eklenip çıkarılmıştır. Sonrasında, üniversite öğrencilerine maddelerin son halini içeren bir ölçek dağıtılarak maddelerin ifade anlaşılabilirliği değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda anlaşılma problemi olan maddeler düzeltme önerileriyle birlikte tekrardan gözden geçirilerek 5'li likert tipi ölçek uygulanmaya hazır hale getirilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Kişisel bilgiler ve ölçeğin 2. kısmı için elde edilen verilere betimleyici istatistik uygulanmıştır. Ölçeklerin alt boyutlarının anlaşılabilirliği ve iç tutarlılık düzeylerinin belirlenmesi için her iki kısımda ayrı ayrı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizinin uygulanabilirliğinin ölçümü için KMO

ve Barlett testleri uygulanmıştır. Maksimum olasılık yöntemi ile yapılan ve oblig rotasyon metoduyla döndürülen faktör analizi sonuçlarından elde edilen veriler doğrultusunda elde edilen alt boyutların iç tutarlılığının belirlenmesi için her bir alt boyutun Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Oblig rotasyonla döndürülen faktör analizi sonuçlarında olduğu gibi faktörler arası korelasyon değerleri de ayrıca hesaplanmıştır.

Maddelerin Ayrıştırılması

Özellikle sosyal bilimlerle ilgili çalışmalarda faktörler arası ilişkinin var olduğundan yola çıkılarak yapılan ve önerilen oblig rotasyon ile döndürülen maksimum olasılık faktör analizi elde edilen verilere ve her iki ölçeğe de ayrı ayrı uygulanmıştır (Şencan, 2005). Ölçeğin "gönüllü çalışma motivasyonları" kısmına uygulanan faktör analizi sonucunda öz değeri 1'den büyük olan 7 alt boyut olduğu görülmüştür. Sonrasında, literatürdeki benzerliklerine göre isimlendirilen alt boyutların iç tutarlılık (Cronbach's Alpha) değerleri hesaplanmıştır. İç tutarlılık sonuçlarına göre ait olduğu alt boyut korelasyon değeri $r < .40$ olan maddeler ayrıştırılmış, sonra (Şencan, 2005), tekrardan faktör analizine sokulan ölçeğin faktör yükleri $.30$ 'un altında olan maddeler yeniden ayrıştırıldıktan sonra 6 alt boyutta beliren 22 maddeden meydana geldiği belirlenmiştir.

Ölçeğin "gönüllü çalışmama nedenleri" kısmına uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre 28 maddenin 8 alt boyutta toplandığı belirlenmiştir. Sonrasında faktör yükleri $.30$ 'un altında olan maddeler ayrıştırılmış ve kalan maddeler yeniden faktör analizine sokulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre maddelerin 7 alt boyutta toplandığı belirlenmiştir. Ancak, bir faktörde beliren maddelerin faktör yüklerinin diğer bir faktörde de $.30$ 'un üzerine çıktığı belirlenmiş ve bu maddeler de ölçekten ayrıştırılmıştır. Sonrasında bir faktörde tek başına ortaya çıkan madde de ölçekten çıkarıldıktan sonra (Şencan, 2005) geriye kalan 20 maddenin öz değeri 1'den büyük 6 alt boyutta toplandığı belirlenmiştir.

BULGULAR

Ölçeğin "Gönüllü Çalışma Motivasyonları" bölümüne uygulanan KMO ve Barlett test sonuçları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (KMO ve Barlett = $.895$, $p < 0.01$). Bu bulguya göre faktör analizine devam edilmesi uygundur. Faktör analizi sonuçlarına göre Tablo 2 incelendiğinde analize alınan 22 maddenin öz değeri 1'den büyük olan 6 faktör altında toplandığı görülebilir. Bu altı faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans %63.43 olarak saptanmıştır. 22 maddenin faktör yük değerleri ise $\beta = .32$ ile $\beta = .84$ arasında değişim göstermektedir. 6 faktörün içerdiği maddeler bakımından daha kolay tanımlanabilmesine olanak sağlayan patern matrisi tablosu incelendiğinde 1., 3. ve 4. faktörlerde 3'er maddenin, 2. ve 5. faktörlerde 4'er maddenin, 5. faktörde ise 5 maddenin ortaya çıktığı belirlenmiştir. Faktörlere isim verilirken maddelerin içerikleri ve literatürde buldukları faktör ismi dikkate alınmıştır (Tablo 2).

Tablo 2: Gönüllü Çalışmayı Motive Edici Etkenler Tablosu. (β = madde yükleri. ORT = madde ortalama değerleri. α = Cronbach's Alfa değeri. Öz = Faktör özdeğeri. Var = Açıklanan Varyans Değeri)

ALT BOYUT VE MADDE	β	ORT	α	Öz	Var
Kişisel Gelişim (faktör 1)			.78	7.12	%32.40
Organizasyon öncesi eğitim kamplarına katılıp kendimi geliştirmek için.	.662	3.88			
Oyun ve organizasyon kuralları konusunda kendimi geliştirmek için.	.842	4.02			
Anlamli ve değerli organizasyonlara katılarak kişisel gelişimime katkıda bulunmak ve ufku genişletmek için.	.416	4.27			
Kişisel Tatmin (faktör 2)			.82	1.98	%9.02
Değer verilen, saygı ve ihtiyaç duyulan biri olmak istediğim için.	.843	2.92			
Diğer insanlar üzerinde olumlu bir etki bırakabilmek için.	.766	3.11			
Ailem ve/veya arkadaşlarım gönüllülüğe dayalı faaliyetlere katılanlara destek verdikleri için.	.607	2.74			
Kayda değer bir iş yapmak ve kendimle gurur duymak için.	.430	3.53			
Tecrübe Kazanma (faktör 3)			.67	1.50	%6.80
İleride çalışabileceğim bir işe yönelik tecrübe kazanmak için.	.319	4.12			
Yabancı dil becerimi geliştirmek ve pratik yapmak için.	.843	3.86			
İletişim becerilerimi geliştirmek için.	.511				
Sosyal İlişki Kurma (faktör 4)			.76	1.19	%5.41
Yeni insanlarla tanışmak, arkadaşlık kurmak ve kültürel etkileşimde bulunmak için.	.775	4.36			
Bir guruba dâhil olmak ve daha sosyal bir insan olmak için.	.727	4.10			
Yabancı katılımcılarla (sporcu, seyirci, yönetici vb.) ilişkiler kurmak için.	.527	4.19			
Diğerlerine Yardım (faktör 5)			.74	1.14	%5.18
Sporcu, izleyici ve yönetici olarak gelen katılımcılara yardımda bulunmak için.	.361	3.88			
Sporun felsefesine, dostluğuna destek vermek için.	.597	3.91			
Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen konuklara ev sahipliği yapmak için.	.700	3.90			
Ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel gelişimine katkıda bulunmak için.	.563	3.94			
Spor organizasyonunun başarılı olmasına katkıda bulunabilecek gerekli becerilere sahip olduğum için.	.342				
Fırsat ve Eğlence Olduğunun Düşünülmesi (faktör 6)			.73	1.02	%4.65
Dünya ve ülke çapındaki eğlence ve kutlamaların bir parçası olabilmek için.	.399	3.87			
Bu tip organizasyonlarının sadece bir kez yakalanabilecek bir fırsat olduğunu düşündüğüm için.	.684	3.76			
İnsanlarla paylaşabileceğim anılarımın olmasını istediğim için.	.675	3.87			
Böyle bir organizasyonun bir parçası olmanın beni heyecanlandırdığı için.	.371	4.16			

Tablo 3: Gönüllü Çalışma Motivasyonları Faktörleri Arası Korelasyon Değerleri.

Faktör	Gelişim	Tatmin	Tecrübe	Sosyalleşme	Diğerlerine Y.	Fırsat
Gelişim	1.000					
Tatmin	-.269	1.000				
Tecrübe	-.362	.246	1.000			
Sosyalleşme	.426	-.257	-.400	1.000		
Diğerlerine Y.	.447	-.280	-.247	.401	1.000	
Fırsat	.348	-.442	-.373	.385	.327	1.000

Ölçeğin "gönüllü çalışma motivasyonları" kısmına ait yapılmış olan faktörlerin iç tutarlılık değerleri analizinde (Cronbach's Alpha) $\alpha = .67$ (kişisel gelişim) ile $\alpha = .82$ (kişisel tatmin) arasında değişim göstermekte olup sadece bir faktör hariç sınır sayılan $\alpha = .70$ değerini geçtiği belirlenmiştir (Tablo 2). Faktörlerin birbirlerine olan korelasyon değerleri ise $r = .25$ (kişisel tatmin – tecrübe kazanma) ile $r = .45$ (kişisel gelişim – diğerlerine yardım) (Tablo 3) arasında değişim göstermekte olduğu bulunmuştur. Bu değerlerde faktörler arası ilişkinin çok yüksek olmadığını ve faktörlerin ayırım gücünün yüksek olduğunu göstermektedir (Hair ve ark., 1992).

Ölçeğin "Gönüllü Çalışmama Nedenleri" bölümüne uygulanan KMO ve Barlett test sonuçları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (KMO ve Barlett = .833, $p < 0.01$). Bu bulguya göre faktör analizine devam edilmesi uygundur. Faktör analizi sonuçlarına göre Tablo 3 incelendiğinde analize alınan 20 maddenin öz değeri 1'den büyük olan 6 faktör altında toplandığı görülebilir. Bu altı faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans %60.72 olarak saptanmıştır. 20 maddenin faktör yük değerleri ise $\beta = .31$ ile $\beta = .80$ arasında değişim göstermektedir. 6 faktörün içerdiği maddeler bakımından daha kolay tanımlanabilmesine olanak sağlayan patern matrisi tablosu incelendiğinde 3., 4. ve 5. faktörlerde 3'er maddenin, 2. faktörde 2 maddenin, 1. faktörde 5 maddenin ve 6. faktörde ise 4 maddenin ortaya çıktığı belirlenmiştir. Faktörlere isim verilirken maddelerin içerikleri ve literatürde buldukları faktör ismi dikkate alınmıştır (Tablo 3).

Ölçeğin "gönüllü çalışmama nedenleri" kısmına ait iç tutarlılık değerleri $\alpha = .63$ (belirsizlik ve kaygılar) ile $\alpha = .71$ (maddi kaygılar) arasında değişim göstermektedir. Faktörlerin birbirlerine olan korelasyon değerleri ise $r = .02$ (bilgi & beceri eksikliği – işin sıkıcı olduğunun düşünülmesi) ile $r = -.47$ (belirsizlik ve kaygılar – gönüllü çalışmaya negatif tutum) (Tablo 4) arasında değişim göstermekte olduğu belirlenmiştir, bu değerler de faktörler arası ilişkinin çok yüksek olmadığını ve faktörlerin ayırım gücünün yüksek olduğunu göstermektedir (Hair ve ark., 1992).

Tablo 4: Gönüllü Çalışmayı Engellleyen Nedenler Tablosu. (β = madde yükleri. ORT = madde ortalama değerleri. α = Cronbach's Alfa değeri. Öz = Faktör özdeğeri. Var = Açıklanan Varyans Değeri)

ALT BOYUT VE MADDE	β	ORT	α	Öz	Var
Belirsizlik ve Kaygılar (Faktör 1)			.67	5.15	%25.7
Gönüllü olarak çalışmaya nasıl başvuracağımı bilmediğim için.	.361	2.09			
Gönüllü çalışanların kötü şartlarda çalıştıklarını düşündüğüm için.	.374	2.33			
Çok stresli, ağır ve yorucu bir iş olacağını düşündüğüm için.	.404	2.62			
Kalacak yer, yiyecek-içecek ve ulaşım gibi konularla ilgili kaygılarım olduğu için.	.733	2.73			
Gönüllü olursam ne kadar süre çalışmam gerektiğini bilmediğim için.	.364	2.76			
Bilgi ve Beceri Eksikliği (Faktör 2)			.63	2.09	%10.40
Gerekli becerilere sahip olduğumu düşünmediğim ve kendime yeterince güvenmediğim için.	.645	2.09			
Spor organizasyonlarında çalışmaya yeterli olacak spor bilgisine sahip olmadığım için.	.684	2.54			
Gönüllü Çalışmayı Önemsiz Görmek (Faktör 3)			.66	1.56	%7.77
Gönüllü çalışmanın ciddi ve önemli bir iş olmadığını düşündüğüm için	.705	1.88			
Diğer gönüllülerle çalışmak hoşuma gitmeyeceği için.	.643	1.72			
Ben çalışsam da başkalarının çalışacağını düşündüğüm için.	.441	2.33			
İşin Sıkıcı ve Yorucu Olduğu Düşüncesi (Faktör 4)			.70	1.22	%6.09
Sıkıcı ve sıradan işler yapmak zorunda kalabileceğim için.	.578	2.76			
Kendimi saatler boyunca çalışmak zorunda hissetmek istemediğim için.	.704	2.73			
Başkaları tarafından görevlendirilmek hoşuma gitmediği için.	.572	2.71			
Negatif Tutum (Faktör 5)			.67	1.13	%5.63
Ailem ya da arkadaşlarım gönüllülük işlerine sıcak bakmadığı için.	.492	2.02			
İyi niyetimin, çalışma isteğimin suiistimal edilebileceğini düşündüğüm için.	.800	2.56			
Kendimi geliştirebileceğim fırsatlar bulabileceğimi düşünmediğim için.	.548	2.47			
Maddi Kaygılar (Faktör 6)			.71	1.01	%5.05
Herhangi bir şekilde para kazanamayacağım için.	.650	2.44			
Ücretli çalışanlarla aynı ortamda ücret almadan çalışmak hoşuma gitmeyeceği için.	.558	2.40			
O kadar süre ücret almadan çalışacak kadar maddi gücüm olmadığı için.	.617	2.71			
Yaptığım işin fark edileceğini ya da ödüllendirileceğini düşünmediğim için.	.312	2.37			

Tablo 5: Gönüllü Çalışmayı Engelleyen Faktörler Arası Korelasyon Değerleri.

Faktör	Belirsiz	Beceri	Önemsiz	Sıkıcı	Negatif	Maddi
Belirsiz	1.000					
Beceri	.394	1.000				
Önemsiz	.244	.164	1.000			
Sıkıcı	-.224	-.024	-.330	1.000		
Negatif	-.465	-.196	-.284	.340	1.000	
Maddi	.277	-.113	.215	-.404	-.335	1.000

TARTIŞMA

Gönüllü çalışma güdülerini ve gönüllü çalışmama sebeplerini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmek amacı ile 770 üniversite öğrencisinin katılımıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgular, ölçek iki ana kısımdan oluştuğu için iki bölümde tartışılacaktır.

a. Ölçeğin İlk Kısmı: "Gönüllü Çalışma Motivasyonları"

Kişileri spor organizasyonlarında gönüllü çalışmaya motive edebilecek etkenleri anlamaya yönelik literatür taraması sonucunda geliştirilen bu ölçekteki başlangıçta 27 maddeden oluşmaktaydı. Ancak, yapılan faktör analizleri doğrultusunda ölçeğin 22 madde ile faktörlerin daha belirgin ortaya çıktığı ve verilerin yorumlanabilmesine yönelik yeterli geçerlilik ve güvenilirlik değerlerini karşıladığı ortaya çıkmıştır. Çıkarılan 5 madde faktör yükleri .30'un altında olan ya da bulunduğu faktöre korelasyon değeri $r < .40$ olan maddelerdir. Beş madde çıkarıldıktan sonra ölçek özdeğeri 1'den büyük olan 6 faktörde açıklanmış ve bu 6 faktörün ölçeğe ait varyansın %63.43'ünü açıkladığı belirlenmiştir. 6 faktörlü ölçekte bulunan maddeler ve alt boyutları ile uyumu literatürde karşılaşılan ve de aynı faktörde belirmesi öngörülen yerde ortaya çıkmışlardır. Alt boyutların hepsinin iç tutarlılık seviyelerinin bir boyut hariç (tecrübe kazanma; $\alpha = .66$) olması gerekli görülen $\alpha = .70$ gerekli iç tutarlılığı sergilemektedir (Hair ve ark., 1992). Ancak, pek çok sosyal bilimci ve istatistikçi, yine eldeki verinin fazlalığı ve de maddelerin teorik olarak birbirleri ile uyumları söz konusu olduğunda $\alpha > .60$ 'ı yeterli bulurlar (Şencan, 2005). Oblig rotasyon ile döndürülmüş maksimum olasılık faktör analizi sonuçlarına göre ortaya çıkan alt boyutlar; 5 maddeden oluşan "diğerlerine yardım", 3'er maddeden oluşan "kişisel gelişim", "tecrübe kazanma" ve "sosyal ilişki kurma" ve 4'er madde içeren "fırsat değerlendirme" ve "kişisel tatmin" şeklindedir.

Ortaya çıkan alt boyutlar temel olarak bireyin toplumsal ve kişisel ihtiyaçlarından oluşmaktadır. Farrell ve arkadaşlarının (1998) yaptığı çalışma sonuçlarına göre kişileri gönüllü çalışmaya motive eden sebeplerin başında fark edilme, başkalarının beklentilerini yerine getirme ve saygın olduğu düşünülen bir işi yaparak saygınlık kazanma gibi etmenler ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada ortaya çıkan "kişisel tatmin" alt boyutu da bu maddelerin karışımını içermektedir. Sosyal ilişki kurma isteği kişilerin en temel ihtiyaçlarından birisi olarak belirmektedir. Nitekim yapılan pek çok çalışmada kişileri gönüllü çalışmaya iten sebeplerin başında diğer insanlarla (yabancılar, diğer gönüllüler ya da sporcular) iletişim kurabilmek ve arkadaş edinebilmek için gönüllü çalıştıkları

saptanmıştır (Farrell ve ark; 1998, Auld; 1999). Bu çalışmadan elde edilen alt boyutlardan birisi de sosyal ilişki alt boyutudur, bu çalışmaya katılım gösteren kişilerin diğer insanlarla ve sporcularla iletişim kurabilme olasılığı, kişileri gönüllü çalışmaya motive edebilmektedir. Nitekim, eldeki araştırmanın sonuçlarına göre aritmetik ortalama değeri en yüksek olan faktör sosyal ilişki kurma faktörü olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Ayrıca, "kişisel gelişim" imkânı gönüllüleri motive etmede bir diğer etmen olarak belirlenmiştir. Gönüllü çalışanlar, özellikle de üniversite öğrencileri, bu tip büyük organizasyonları ileriki iş yaşamlarında onlara fayda edebilecek tecrübe kazanmalarına imkân sağlayabilen iyi bir fırsat olarak görmektedirler (Strigas ve Jackson; 2003). Bir diğer yandan, pek çok gönüllü çalışan da bu tip büyük spor organizasyonlarının çok sık rastlanamayacak bir aktivite olduğunu düşünerek (Örneğin: Üniversite Yaz Spor Oyunları, 4 yılda bir düzenlenen Avrupa ya da Dünya Şampiyonaları) bu organizasyonlarda çalışıp, ellerine geçen organizasyonun bir parçası olabile ihtimalinden dolayı gönüllü çalışmayı istemektedirler. Dolayısıyla, eldeki çalışmadan ortaya çıkan alt boyutlardan birisi de "fırsat ve eğlence" olarak adlandırılmıştır. Özellikle gelişmiş ülkelerde kişileri gönüllü çalışmaya motive eden sebeplerin başında eldeki çalışmada da bir boyut olarak ortaya çıkan "diğer insanlara yardım" gelmektedir (Strigas ve Jackson; 2003).

Alt boyutlar arası korelasyon değerlerine bakıldığında elde edilen en yüksek değer "kişisel tatmin" ve "diğerlerine yardım" alt boyutunda ortaya çıktığı söylenebilir. Bir diğer yandan "kişisel tatmin" ve "tecrübe kazanma" birbirleri ile pozitif, ancak diğer faktörlerle negatif bir ilişki içerisindedir (Tablo 3). Teorik olarak düşünüldüğünde bu iki boyutun daha çok bireyle ilgili olduğu, diğer boyutların ise başka insanlarla ilgili olduğu (sosyal ilişki kurma, yardım etme vb.) söylenebilir, dolayısıyla bu negatif bağlantı beklenen bir bulgudur ve ölçeğin ayrımcılık gücünün yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Ölçeğin gönüllü çalışma güdüleriyle ilgili olan kısmına ait yapılan oblig rotasyon ile maksimum olasılık faktör analizi sonuçları doğrultusunda 6 alt boyutta beliren 22 maddeden oluştuğu görülmektedir. Kullanılan maddelerin literatürde bulunan ve sıklıkla kullanılmış ölçeklerden alınmış olması ve de teorik bir zemine oturuyor olması sebebiyle ve ayrıca da alt boyutların birbirleriyle olan ilişkileri nedeniyle ölçeğin geçerlilik konusunda bir sorunu olmadığını söylemek mümkündür. Buna ek olarak, yapılmış olan faktör analizi ve iç tutarlılık analizleri sonucunda ölçeğin spor organizasyonlarında çalışmaya istek gösteren kişileri gönüllü çalışmaya motive edebilecek etmenleri belirlemek için gerekli geçerlilik ve güvenilirlik parametrelerini taşıdığı söylenebilir. Eldeki bu ölçek, akademisyenler ve gönüllü çalışan arayabilecek spor organizasyonları tarafından kullanılabilir ve ölçek sonucunda elde edilecek bilgiler doğrultusunda potansiyel gönüllüleri çekebilmek için uygun promosyonel faaliyetler düzenlemek mümkün olacaktır. Ölçeğin bu son haliyle gerek potansiyel gönüllülere gerekse de gerçek gönüllü çalışanlara uygulanması ve ölçeğin iç ve dış tutarlılığının yeniden test edilmesi faydalı olacaktır.

b. Ölçeğin İkinci Kısmı: "Gönüllü Çalışmama Sebepleri"

Kişilerin çeşitli spor organizasyonlarında gönüllü çalışmamalarını ya da gönüllü çalışmayı bırakmalarını sağlayan faktörleri anlamaya yönelik literatür taraması sonucunda geliştirilmiş

olan ölçeğin bu kısmı başlangıçta 28 maddeden oluşmaktaydı. Ancak, 297 kişinin katılımı sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda yapılan faktör analizi sonuçlarına göre, maddelerin 8 tanesinin çıkarılması ile ölçeğin geçerli ve güvenilir sonuçlar verebileceği saptanmıştır. Çıkarılan maddelerden 7 tanesinin faktör yük değeri .30'un altında belirmiştir ve bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır (Fraenkel ve Wallen; 2000). Yapılan son faktör analizi sonuçlarına göre ise elde edilen faktörlerin iç tutarlılık (α) değerlerine bakılmıştır. Ancak, bir madde tek başına bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Tek maddelik faktör sosyal bilimlerde yapılan bir çalışma için yetersiz görülmekte olduğundan bu madde de analizden çıkartılarak verilere tekrardan faktör analizi yapılmıştır (Hair ve ark., 1992). Sonuçta, 6 boyutta toplanan 20 maddeden oluşan ölçek son halini almıştır.

Elde edilen sonuçlara göre ortaya çıkan 6 alt boyut şu şekildedir; 5 maddeden oluşan ve genel olarak gönüllü çalışmayla ilgili belirsizlikler ve de kaygıların olduğunu belirten "belirsizlik ve kaygılar" alt boyutu, 4 maddeden oluşan ve gönüllü çalışmanın herhangi bir maddi getirisi olmadığı için tercih edilmeyeceğini gösteren "maddi kaygılar" alt boyutu, 3 maddeden oluşan ve başkalarının da bu işi yapabileceğini ve de işin çok gerekli olmadığını düşünüldüğünü ortaya koyan "gönüllü çalışmayı önemsiz görmek" alt boyutu, 3 maddeden oluşan ve çalışmanın keyifsiz ve sıkıcı olacağı korkularını ortaya koyan "işin sıkıcı olduğu düşüncesi" alt boyutu, 3 maddeden oluşan ve gönüllü çalışma ile ilgili negatif düşünceleri ortaya koyan "negatif tutum" alt boyutu ve de son olarak 2 maddeden oluşan ve gönüllü çalışırken gerekecek bilgi ve becerilere sahip olunmadığını belirten "bilgi ve beceri eksikliği" alt boyutu.

Ortaya çıkmış olan 6 faktör toplam varyansın yaklaşık %60'lık kısmını açıklamaktadır. Ancak, elde edilen istatistiksel bulgular ölçeğin istenen boyutları ölçmekte sorunu olabileceğini göstermektedir. Zira hiç bir alt boyuttaki iç tutarlılık düzeyi literatürde iyi sayılan $\alpha > .80$ 'i geçmemektedir. 2 alt boyut Nunnally'e (1998) göre yeterli bulunan $\alpha > .70$ değerini geçmektedir. 4 alt boyut ise bazı sosyal bilimcilerce kuşku olarak değerlendirilen (Şencan, 2005) $\alpha > .60$ değeri ile $\alpha > .70$ değeri arasında iç tutarlılık değerine sahiptir. Ancak, bu maddelerin negatif maddeler olması sebebiyle pozitif maddelere oranla daha düşük bir iç tutarlılık sergilemesi daha önce de literatürde rastlanmış olan bir durumdur (Hair ve ark., 1992) ve doğal karşılanabilir.

Ölçekte beliren bir diğer sorun da aritmetik ortalaması diğerlerine oranla çok daha yüksek olan zaman yetersizliği ile ilgili bir maddenin tek başına bir boyutta ortaya çıkmasıdır. Bu madde ölçekten çıkarılmak zorunda kalmıştır. Ancak ileride bu ölçek tekrardan kullanıldığı takdirde mutlaka zaman yetersizliğine benzer maddeler de ölçeğe eklenerek bu kadar önemli bir faktöründe değerlendirmeye alınmasında fayda vardır. Literatürde rastlanan sonuçlar da göstermektedir ki zaman yetersizliği ile birlikte belirsizlik ve çeşitli kaygılar kişileri gönüllü çalışmaktan alıkoyan konuların başında gelmektedir (Auld, 1999). Tablo 5'te verilen gönüllü çalışmayı engelleyen nedenlerden, alt boyutlar arası korelasyon matrisine göre "maddi kaygılar" alt boyutuyla "belirsizlik ve kaygılar" alt boyutu orta derecede pozitif ilişkilidir. Benzer şekilde, "negatif tutum" ve "işin sıkıcı olduğu düşüncesi" faktörleri orta derecede pozitif ilişkilidir. Bir diğer yandan, bu her iki pozitif ilişkili faktörler diğer taraftaki faktörlerle orta derecede negatif ilişkili olarak belirmişlerdir. Bu veriler de teorik olarak beklenen sonuçlar olarak ortaya çıkmakta (Auld, 1999) ve Şencan'a göre (2005) ölçeğin ayırım ve istenilen faktörü ölçme gücünün yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin bu kısmına yapılan analiz sonuçlarından elde edilen bulgulara göre tutarlılık ile ilgili çeşitli sorunlar yaşansa da (örn; çok yüksek olmayan iç tutarlılık düzeyleri, bir faktörde 2 madde belirmesi) ölçeğin olumsuz sayılabilecek davranışları değerlendirmesi (örn; insanlara güvenmemek, kendine güvenmemek vb.) ve ortaya çıkan sonuçların literatürle paralellik göstermesi dolayısıyla özellikle de büyük spor organizasyonlarında gönüllü çalışmayı engelleyebilecek etmenleri ölçmek için gerekli geçerlilik ve güvenilirlik parametrelere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu ölçek ile elde edilebilecek bilgiler doğrultusunda spor organizasyonlarının potansiyel gönüllü çalışan gücünü kendilerine çekebilmek için kişilerin kaygılarını nasıl azaltabilecekleri, negatif tutum ve düşüncelerini nasıl yok edebilecekleri, doğru yöntemleri belirlemeleri ve uygulamaları mümkün olacaktır. Ölçeğin bu son haliyle gerek potansiyel gönüllülere gerekse de gerçek gönüllü çalışanlara uygulanması ölçeğin iç ve dış tutarlılığının yeniden test edilmesi faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Auld, C. (1999). A Model for Pre-Olympic Volunteer Involvement: A Case Study of Queensland (Australia). Volunteers, Global Society and the Olympic Movement Symposium, Lausanne.
2. Boraas, S. (2003). Volunteerism in the United States. Monthly Labor Review, August, 3-11.
3. Clary, E. G., Ridge, R. D., Stukas, A., Snyder, M., Copeland, J., Haugen, J. & Miene, P. (1998). Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. Journal of Personality and Social Psychology, 74 (6), 1516-1530.
4. Clary, E., Snyder, M., & Stukas, A. (1996). Volunteer's Motivations: Findings From a National Survey. Nonprofit and Voluntary Sector Quality, 25 (4), 485-505.
5. Clary, E.G. & Snyder, M. (1999). The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations. Current Directions in Psychological Science, 8 (5), 156-159.
6. Cnaan, R. A., & Goldberg-Glen, R. S. (1991). Measuring Motivation to Volunteer in Human Services. Journal of Applied Behavioral Science, 27, 269-284.
7. Farrell, J. M., Johnston, M. E., & Twynam, D. G. (1998). Volunteer Motivation, Satisfaction, and Management at an Elite Sporting Competition. Journal of Sport Management, 12, 288-300.
8. Fraenkel, J.R., & Wallen, N.E., (2000). How to Design & Evaluate Research in Education (4th Ed.). United States, McGraw-Hill Higher Education.
9. Gillespie, F. & King I, A.E.O. (1985). Demographic Understanding of Volunteerism. Journal of Sociology and Social Welfare, 12, 798-816.
10. Green, B.C. & Chalip, L. (1998). Sport Volunteers: Research Agenda and Application. Sport Marketing Quarterly, 7 (2), 14-23.
11. Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L. & Black, W.C. (1992). Multivariate Data Analyses with Readings. New York: Macmillan. http://www.athenshash.com/Main_HTML/olympic_facts_figures.htm (24.06.2006 tarihinde alınmıştır).
12. Karlis, G. (2003). Volunteerism and Milticulturalism: A Linkage for Future Olympics. The Sport Journal, 6 (3).
13. Ronningen, P. (1999). Volunteer Recruitment Policy and Motivational Factors for Volunteering. Volunteers, Global Society and the Olympic Movement Symposium, Lausanne.
14. Strigas, A. D. & Jackson, E. N. (2003). Motivating Volunteers to Serve and Succeed: Design and Results of a Pilot Study That Explores Demographics and Motivational Factors in Sport Volunteerism. International Sports Journal, Winter, 111-123.
15. Şencan, H. (2005). Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlik ve Geçerlilik. Birinci Baskı, Seçkin Yayınları, 253, Ankara.